

UCHWAŁA Nr XL/293/2010

RADY GMINY I MIASTA PRZYSUCHA

z dnia 26 sierpnia 2010 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami dla Gminy i Miasta Przysucha na lata 2010-2013”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 1, ust. 3 - 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) po zaopiniowaniu przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (postanowienie nr 236/DR/10 znak: R.4180-2252/8/10/WB z dnia 30 lipca 2010r.) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki Nad Zabytkami dla Gminy i Miasta Przysucha na lata 2010-2013” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy i Miasta Przysucha.

§ 3. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego i wchodzi w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Gminy i Miasta w Przysusze:
mgr Krystyna Bielawska

Załącznik
do uchwały nr XL/293/2010
Rady Gminy i Miasta Przysucha
z dnia 26 sierpnia 2010r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2010 - 2013

1. Wstęp

Dziedzictwem kulturowym nazywamy dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, a jednocześnie to dorobek naszych czasów. Najczęściej kojarzymy dziedzictwo kulturowe z architekturą i sztuką oraz archeologią. Jednak do spuścizny po przodkach należą dawne formy uprawy roli, sposoby produkcji wyrobów charakterystycznych dla danego regionu, a także rozmaite przejawy życia i rozwoju społeczności, co stanowi całość naszej kultury. Należy zatem pamiętać o bogactwie nieodnawialnych źródeł informacji o życiu i działalności przodków oraz o konieczności zachowania tych źródeł dla przyszłych pokoleń. Wzrasta świadomość potrzeby ochrony zabytków wśród mieszkańców naszej gminy. Dbalność o należyty stan i atrakcyjny wygląd obiektów zabytkowych stała się naszym obywatelskim obowiązkiem.

Rewitalizacja poszczególnych obiektów stanowi szansę na ich uratowanie. Stworzenie programu opieki nad zabytkami jest koniecznością przewidzianą ustawą oraz zapotrzebowaniem społecznym. Stanowi także istotny czynnik w upowszechnianiu wiedzy i pomocy skierowanej do właścicieli zabytków w dbaniu o ich dobrą kondycję.

Gmina nie stanie się atrakcyjna dla turystów, jeżeli jej zabytki będą zaniedbane, bądź niewłaściwie promowane czy eksponowane. To niepowtarzalny urok zadbanych domów, miejsc pamięci narodowej oraz walory klimatyczne stanowią osobliwy charakter tego miejsca.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Przysucha na lata 2010 - 2013 jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania w gminie (Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Przysucha, Uwarunkowania Rozwoju. Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego Gminy). Wyżej wymienione dokumenty określają politykę administracyjną w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, a także upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Program opieki nad zabytkami jest podstawą współpracy między samorządem gminy, właścicielami zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Taka współpraca, rozwijana w kolejnych latach, powinna

przynieść, nie tylko lokalnej społeczności wymierne korzyści, a najistotniejsza z nich, to zachowanie naszego dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Gminy zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. Nr 16, poz. 95) w zakresie zadań własnych realizują sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 7 ust. 1 pkt 9). Obowiązek sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami nakłada na gminę art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003r. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami). Ustawa reguluje zasady ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, definiuje pojęcie zabytku, określa formy ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków (w tym administracji rządowej i samorządowej), formy finansowania opieki nad zabytkami i ich ewidencjonowania i inne.

2.1. Cele programu w świetle Ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Przysucha na lata 2010 - 2013 zgodnie z przytoczoną powyżej ustawą ma na celu:

- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, dziejami i zabytkami gminy Przysucha, w tym z wykazem obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Mazowieckiego oraz wykazem obiektów typowanych do wpisu w tym rejestrze jak również z wykazem Gminnej Ewidencji Zabytków,
- zapoznanie z uwarunkowaniami prawnymi dotyczącymi ochrony i opieki nad zabytkami,
- rozpoznanie potrzeb dotyczących podejmowania działań zmierzających do powstrzymania procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania,
- podejmowanie działań w zakresie stałego podnoszenia świadomości społecznej o wartościach duchowych i materialnych otaczających nas krajobrazów i konieczności większej troski każdego o ich ochronę, należyte kształtowanie i pielęgnację,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych,
- współpraca z właścicielami zabytków dla zapewnienia im właściwej opieki, wskazywanie potencjalnych źródeł pozyskiwania środków na realizację zadań renowacyjnych, remontowych oraz dotyczących rewitalizacji obiektów zabytkowych,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

3.1. Definicje podstawowych pojęć z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje pojęcie zabytku, wprowadza pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami.

Zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym. Ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytki pogrupowano w trzech kategoriach jako zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne. W myśl ustawy ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania):

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznej dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach (Dz.U. Nr 85, poz. 539, z 1998r. Nr 106, poz. 668 z 2001r. Nr 129, poz. 1440 oraz z 2002r. Nr 113, poz. 984),
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto „Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”, (art. 6.2 ustawy).

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami (art. 5 ustawy) sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

3.2. Uwarunkowania prawne.

Zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela (art.5, art. 6 ust. 1 i art.86 Konstytucji RP).

W myśl ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z dnia 17 września 2003r. art. 7) formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Zabytki znajdujące się na terenie województwa wpisuje do rejestru zabytków Wojewódzki Konserwator Zabytków. Wpisu do rejestru można dokonać z urzędu, bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub wieczystego użytkownika gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

Do rejestru można również wpisać otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwę geograficzną, historyczną lub tradycyjną tego obiektu. Podobna procedura dotyczy zabytków ruchomych, Rejestr Zabytków Ruchomych prowadzi także Wojewódzki Konserwator Zabytków. Sposób rejestracji zabytków reguluje w/w ustawa oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.(Dz.U. z 2004r. Nr 124, poz. 1305).

Na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy, przedstawiający szczególną wartość, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, taki wniosek może złożyć po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków.

Rada Gminy, w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zabezpieczenia wyróżniających się krajobrazowo terenów z obiektami nieruchomymi charakterystycznymi dla danej miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. W uchwale winny się znaleźć: nazwa parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia.

Po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, wójt sporządza plan ochrony parku kulturowego, a następnie ów plan zatwierdza rada gminy.

Inną formą ochrony obiektów i obszarów zabytkowych są postanowienia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, którego projekt konsultowany jest z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Jednak zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2003r. Nr 80, poz. 717) większość planów miejscowych utraciła w 2004r. moc prawną.

Realizacja zadań w dziedzinie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. Reguluje te kwestię art. 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami), dokument określa zadania własne gminy: „zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad nimi”.

Kolejnym dokumentem planistycznym w gminie jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, które wykonuje się obligatoryjnie dla całości gminy, lecz nie jest powszechnie obowiązującym przepisem gminnym (art. 6 ust. 7), a jedynie wewnętrznym zobowiązaniem władz gminy, czyli tzw. aktem kierownictwa wewnętrznego.

Zgodnie z ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym priorytetem studium jest określenie polityki przestrzennej gminy (art. 6 ust. 1) ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań wynikających z przepisów szczegółowych odnośnie występowania obiektów i terenów chronionych.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego powinien zawierać ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- parków kulturowych.

W myśl ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami każda gmina prowadzi Gminną Ewidencję Zabytków, która stanowi podstawę do sporządzenia Programu Opieki nad Zabytkami. Ewidencja ta jest prowadzona jako zbiór kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych Wojewódzką Ewi-

dencją Zabytków (art. 21 i 22, Dz.U. z 2003r. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami). Sam wpis zabytków nieruchomości do Gminnej Ewidencji Zabytków nie przesądza o formie ich ochrony, jednak obok zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia, stanowi przesłankę do objęcia tych zabytków ochroną w formie zapisu w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Gminna Ewidencja Zabytków w Przysusze stanowiła podstawę do sporządzenia niniejszego programu.

Inne bardzo istotne uregulowania prawne w kwestii ochrony zabytków znajdziemy w następujących dokumentach:

- Ustawa z dnia 7 lipca 1994r. dotyczy prawa budowlanego (tekst jednolity Dz.U. z 2006r. Nr 156, poz. 1118 z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. dotyczy ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. 2008r. Nr 25, poz. 150) i ustawa z dnia 6 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz. 880).
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. dotyczy gospodarki nieruchomościami (tekst jednolity Dz.U. z 2004r. Nr 261, poz. 2603 z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 25 października 1991r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz.U. z 2001r. Nr 13, poz. 123).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2003r. Nr 96, poz. 873 z późniejszymi zmianami).

Ochronę zabytków znajdujących w bibliotekach i muzeach regulują akty prawne:

- Ustawa z dnia 21 listopada 1996r. o muzeach (Dz.U. z 1997r. Nr 5, poz. 24 z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach (Dz.U. Nr 85, poz. 539 z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 14 lipca 1983r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz.U. z 2006r. Nr 97, poz. 673 z późniejszymi zmianami).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad nimi.

Narodowa Strategia Kultury na lata 2004 - 2013 przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004r. oraz Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020 stanowi rządowy dokument tworzący ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w dziedzinie kultury, a w szczególności dla współcześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach gospodarki rynkowej, a także zbieżnej z interesami Polski i Unii Europejskiej.

Podstawowym celem strategii jest działanie na rzecz równomiernego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce. Przyjęto następujące priorytety:

- 1) Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe, celem poprawy stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja tych zadań umożliwi zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.
- 2) Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Dokumentem, który służy do wdrożenia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury w kwestii materialnej spuścizny kulturowej Polski jest Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”. Program ten jest zgodny z Narodowym Planem Rozwoju (Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r.) z Narodowym Planem Rozwoju, Dz.U. Nr 116, poz. 1206 oraz założeniami do krajowego programu ochrony zabytków. Podstawą do realizacji Narodowego Programu Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” jest uznanie obszaru dziedzictwa jako wykładni rozwoju i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności i promowania regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

W Narodowym Programie Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” wyznaczone zostały strategiczne cele polityki państwa w dziedzinie ochrony zabytków:

- Przygotowanie skutecznego systemu prawno - finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami;
- Podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji o tematyce dziedzictwa kulturowego;
- Poszukiwanie narzędzi wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej;

- Ograniczenia w dowolnym opiniowaniu konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za postępowanie niezgodne z prawem;
- Intensyfikacja ochrony i promowania dziedzictwa kulturowego, ze szczególnym uwzględnieniem kompleksowej poprawy stanu zabytków nieruchomych.

4.2. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020.

Zamierzeniem strategicznym „Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020” jest promocja i zwiększanie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego. Celem działań promocyjnych jest budowanie trwałego i stabilnego wizerunku Mazowsza, jako obszaru o dużym potencjale rozwojowym, którego dynamiczny rozwój oparty jest na wysokich walorach kulturowych, przyrodniczych oraz krajobrazowych.

Promocja regionu powinna być ekspozycją jego mocnych stron, tj.: bogate dziedzictwo kulturowe regionu (zachowana i utrwalona spuścizna materialna i niematerialna) oraz zróżnicowanie kulturowe i obyczajowe poszczególnych podregionów, istnienie cennych terenów dolin rzecznych, kompleksów leśnych oraz obszarów ujętych w Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000. Wymiernym efektem prowadzonej promocji będzie nie tylko rozwój funkcji turystycznych i przyciągnięcie turystów, ale także aktywizacja obszarów wiejskich, dla których jedną z szans rozwoju jest rozwój agroturystyki oraz innych form turystyki. W tym celu podjęte będą następujące działania:

- wzmocnienie dotychczasowych kierunków działań samorządu, propagujących zasoby dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w regionie;
- rewitalizacja zespołów zabytkowych i wykorzystanie ich do rozwoju funkcji turystycznych;
- wsparcie tworzenia lokalnych parków kulturowo-historycznych wokół istniejących zabytków architektury umożliwiających rozwój funkcji turystycznych;
- rozwój sieci szlaków turystycznych w obrębie województwa mazowieckiego, w tym sieci dróg o znaczeniu turystycznym, szlaków i ścieżek rowerowych oraz włączenie ich do sieci;
- w sąsiednich województwach,

Główne zamierzenia strategiczne dotyczące turystyki i kultury:

- wykreowanie pasm turystyczno-kulturowych na rzecz rozwoju usług turystyczno-rekreacyjnych (w tym zwłaszcza w oparciu o unikalne walory najważniejszych ciągów ekologicznych, takich jak dolina Wisły), przy jednoczesnym upowszechnianiu wiedzy o historii regionu i jego bogactwach;
- rozbudowanie zaplecza turystycznego (m.in. hoteli, pensjonatów, schronisk młodzieżowych);
- promowanie turystyki i sportów wodnych poprzez wyznaczenie i utrzymanie szlaków wodnych, rozwój żeglugi rzecznej oraz zaplecza towarzyszącego np. porty, przystanie, stacje, ośrodki turystyki wodnej;
- rozwijanie zintegrowanego systemu promocji i informacji turystycznej;
- utworzenie we współpracy z samorządami lokalnymi, regionalnej sieci obsługi ruchu turystycznego;
- dostarczającej autoryzowanej oferty turystyczno-wypoczynkowej dla różnych segmentów rynku turystyki i wypoczynku w regionie;
- tworzenie dogodnych warunków do rozwoju kompleksów wypoczynkowych, rekreacyjnych i balneologicznych wraz z zakładami geotermalnymi oraz ich promocja;
- promocja wartości turystycznych regionu przy użyciu reklamy i upowszechniania wiedzy we współpracy z organizatorami turystyki;
- promowanie bogactwa Kampinoskiego Parku Narodowego, parków krajobrazowych, unikalnych tradycji: kurpiowskich, łowickich, podlaskich, kołbielskich oraz innych, czemu służyć będą organizowane wystawy twórczości regionalnej;
- wspieranie inicjatyw mających na celu promocję działalności sprzyjającej integracji Mazowsza, jako regionu o bogatej historii, wartościach przyrodniczych i wyrazistej tożsamości;
- wspieranie działalności Biura Przedstawicielskiego Województwa Mazowieckiego w Brukseli, które umożliwi efektywną promocję Mazowsza w Unii Europejskiej;
- zorganizowanie Regionalnej Organizacji Turystycznej oraz lokalnych organizacji turystycznych;

- powołanie Centrum Folklorystycznego skupiającego najciekawsze i unikalne wytwory kultur regionalnych;
- wydawanie publikacji promocyjnych oraz kreowanie pozytywnego wizerunku regionu w mediach.

4.3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

Celem polityki „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego” w zakresie ochrony i wykorzystania wartości kulturowych jest kształtowanie tożsamości kulturowej Mazowsza.

Polityka ta adresowana jest do rejonów miast i miejscowości charakteryzujących się najcenniejszymi układami urbanistycznymi, wartościami krajobrazowymi, tradycją historyczną i zabytkowymi obiektami architektonicznymi. Materialnym i przestrzennym wymiarem tej polityki jest ochrona obszarów o najcenniejszych elementach krajobrazu kulturowego i historycznego takich jak:

- krajobrazy kulturowe,
- krajobraz kulturowy wsi i małych miast,
- zespoły budownictwa drewnianego,
- ośrodki tożsamości kulturowej regionu,
- układy ruralistyczne i urbanistyczne,
- miejsca pamięci narodowej.

W sferze świadectw kultury niematerialnej polityka województwa będzie realizowana poprzez:

- propagowanie wiedzy o regionie i małych ojczyznach,
- pielęgnowanie odrębności kulturowej i wspieranie tożsamości ludowej,
- promowanie walorów kulturowych regionu oraz regionalnego folkloru poprzez różne formy organizacji imprez folkloru styczo - kulturowych oraz informacje w mediach i wydawnictwach docierających do szerokiej rzeszy odbiorców,
- edukacja w zakresie historii regionu i jego tożsamości kulturowej,
- wykorzystywanie nowoczesnych technologii do zwiększenia możliwości edukacyjnych zapoznania się z dorobkiem kultury regionalnej i spuścizny kulturowej.

4.4. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2006-2009.

Celem strategicznym „Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2006-2009” jest utrwalanie dziedzictwa kulturowego regionu w celu budowania tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej Mazowsza w kraju i za granicą w połączeniu z aktywizacją obywatelską i zawodową społeczności lokalnych, kreowanie turystycznych pasm przyrodniczo - kulturowych.

Cele operacyjne:

- zachowanie materialnej i niematerialnej spuścizny historycznej regionu;
- ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego wsi i miast historycznych;
- utrwalanie zasobów dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców;
- promocja walorów kulturowych Mazowsza z wykorzystaniem nowoczesnych technologii;
- zwiększenie dostępności obiektów zabytkowych poprzez ich wykorzystanie dla funkcji turystycznych, kulturalnych i edukacyjnych - kreowanie pasm przyrodniczo - kulturowych.

Głównymi działaniami zachowania materialnej i niematerialnej spuścizny historycznej regionu są:

1. opieka nad zabytkami nieruchomymi - rozpoznanie i weryfikacja zasobów środowiska kulturowego;
2. integracja systemów ochrony krajobrazu, przyrody i dziedzictwa kulturowego;
3. eksponowanie zabytków o szczególnej wartości:
 - ośrodków krystalizujących regionalny krajobraz kulturowy;
 - ważniejszych stanowisk archeologicznych;
 - zabytków ruchomych zwłaszcza wytworów sztuki czy rzemiosła ludowego.

4. zapobieganie degradacji zabytków:

- wspieranie rewaloryzacji obiektów zabytkowych i działań służących opiece nad zabytkami;
- opracowanie zasad współpracy samorządów: wojewódzkiego, gminnych i powiatowych przy realizacji zadań ochrony zabytków, zwłaszcza warunków i form współpracy z właścicielami zabytków;
- opracowanie zasad postępowania w sytuacjach kryzysowych zagrożenia materialnego istnienia zabytków i ich wdrażanie;
- budowanie społecznej akceptacji dla ochrony zabytków; prowadzenie stałej współpracy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w zakresie opracowania i monitorowania listy zabytków zagrożonych w istnieniu.

5. kształtowanie postaw promujących działania chroniące zabytki:

- upowszechnianie standardów wytycznych do prac konserwatorskich, restauratorskich, zabezpieczających, ratowniczych i interwencyjnych.

Głównymi działaniami ochrony i kształtowania krajobrazu kulturowego wsi i miast historycznych są:

1. wypracowanie modelu wdrażania lokalnych programów rewitalizacji centrów małych miast historycznych;
2. promowanie tradycyjnych wzorców lokalnej architektury;
3. wspieranie rewitalizacji zespołów ruralistycznych i urbanistycznych.

Głównymi działaniami utrwalania zasobów dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców są:

1. kreowanie wyobrażeń na temat tożsamości historycznej i kulturowej Mazowsza, z uwzględnieniem specyfiki lokalnej;
2. wykorzystanie tożsamości i wartości dziedzictwa jako elementu rozwoju regionalnego i lokalnego;
3. wspieranie działań organizacji pozarządowych w realizacji zadań związanych z edukacją regionalną;
4. wspieranie twórczości artystycznej, ludowej o znaczeniu lokalnym, regionalnym i ogólnonarodowym;
5. promowanie najlepszych rozwiązań w zakresie realizacji programów edukacyjnych o historii regionu (np. w formie konkursów).

Głównymi działaniami promocji walorów kulturowych Mazowsza z wykorzystaniem nowoczesnych technologii są:

1. opracowanie i wdrażanie systemu informacji o najcenniejszych zabytkach regionu, ze szczególnym uwzględnieniem Warszawy jako metropolii o znaczeniu europejskim;
2. wykorzystanie nowoczesnych technologii do zwiększania dostępności dorobku kultury regionalnej;
3. promocja kultury ludowej Mazowsza;
4. wykorzystanie tożsamości kulturowej jako elementu marketingowego.

Głównymi działaniami zwiększania dostępności obiektów zabytkowych poprzez ich wykorzystanie dla funkcji turystycznych, kulturalnych i edukacyjnych są:

1. kreowanie pasm (powiązań) przyrodniczo - kulturowych w województwie ze szczególnym uwzględnieniem szlaków nadrzecznych;
2. wspieranie działań dotyczących komercyjnego wykorzystania obiektów zabytkowych na cele kulturalne, turystyczne i edukacyjne;
3. opracowanie modelu wykorzystania zadań opieki nad zabytkami dla generowania nowych miejsc pracy.

4.5. Kształtowanie tożsamości regionu oraz kreowanie i promocja jego produktu.

Kreowanie i promocja produktu regionalnego, nie tylko przyczyni się do budowania i wzmocnienia tożsamości i atrakcyjności regionu, ale także stanowić będzie ważny element jego promocji w wymiarze krajowym i europejskim. Województwo mazowieckie ze względu na swoje walory kulturowe, turystyczne i przyrodnicze ma ogromne możliwości promowania lokalnych, niepowtarzalnych produktów ściśle związanych ze środowiskiem geograficznym, kulturą oraz gospodarką regionu.

W związku z tym zostaną podjęte następujące działania polegające na:

- utworzeniu instytucjonalnych ram, np. za pomocą regionalnego systemu certyfikacji, dla wspierania rozwoju marek regionalnych (np. tradycyjnych produktów żywnościowych czy produktów turystycznych);
- wspieraniu organizacji i stowarzyszeń regionalnych i lokalnych, które nie tylko kultywują wartości tradycyjne, ale również kreują aktywne postawy społeczne, lokalny patriotyzm, a także integrują społeczności lokalne w dostosowywaniu się do nowych warunków społeczno – gospodarczych;
- ochronie i promocji, którymi powinny zostać objęte zespoły urbanistyczne i dziedzictwo drewniane (w tym cenne krajobrazy kulturowe wsi i małych miast);
- promocji unikalnych zabytków architektury, miejsc pamięci narodowej oraz zamieszkania i pobytu wielkich twórców identyfikujących się z regionem;
- wspieraniu rozwoju dziedzin nauki, w tym humanistycznych, mających istotny wpływ na zachowanie i popularyzację dziedzictwa kulturowo - historycznego Mazowsza;
- kreowaniu regionalnych ośrodków tożsamości kulturowej;
- pielęgnowaniu i kultywowaniu lokalnych tradycji i zwyczajów, znajomości historii regionu;
- wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji kulturalnej, promującego dziedzictwo kulturowe i tradycję, funkcjonującego jako portal internetowy, dzięki któremu podawane będą informacje o wydarzeniach kulturalnych, wystawach, targach regionalnych i zagranicznych promujących Mazowsze;
- promocji odrębności historyczno - kulturowej Mazowsza, nurtów kultury ludowej i wysokiej, dążąc do zahamowania pogłębiającej się dysproporcji między nimi poprzez aktywne wsparcie ośrodków i środowisk lokalnych, a także poprawę dostępu do kultury skupionej w Warszawie dla ludności spoza stolicy;
- organizowaniu okolicznościowych i stałych imprez lokalnych (targów, festiwali, konkursów);
- podjęciu szerszych działań promocyjnych wśród regionów polskich i europejskich;
- prezentowaniu szerokiej oferty związanej z kulturą regionu (obrzędy, rękodzieło, tradycje, kapele i zespoły folklorystyczne) oraz opracowanie katalogu ofert produktów regionalnych;
- ekspozycji regionalnych produktów ekologicznych i turystycznych, uwzględniających lokalne tradycje;
- upowszechnianiu wiedzy o regionie poprzez organizowanie seminariów, debat, dyskusji oraz imprez.

4.6. Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa.

Wspólne inicjatywy między regionami przyczynią się do lepszego gospodarowania zasobami regionu oraz wspólnej realizacji przedsięwzięć, często o kluczowym charakterze, które przyczynią się do ich promocji.

- ochrona środowiska na jednorodnych obszarach o cennych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, sztucznie rozdzielonych granicami administracyjnymi, tj. na terenie parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu i obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”;
- wspieranie realizacji inicjatywy turystyczno- rekreacyjnej „Zielony Szlak Rowerowy Mazowsza” w ramach Europejskich szlaków rowerowych Euro Velo i Greenways;
- utworzenie miejsca promocji regionu, służącego jednocześnie różnym celom - inwestycją taką będzie centrum kongresowo - wystawiennicze skupiające wokół siebie ważne wydarzenia w regionie o znaczeniu międzynarodowym i regionalnym.

4.7. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanym na poziomie powiatu.

4.8. Strategia Rozwoju Powiatu Przysuskiego 2005 – 2015.

Przesłanki opracowania Strategii Rozwoju Powiatu Przysuskiego

Pluralizm demokratyczny, trójstopniowy samorząd terytorialny i gospodarka wolnorynkowa, która podatna jest na ciągłe zmiany koniunkturalne, wymagają od jednostek terytorialnych planowania i zarządzania strategicznego. Stanowi to istotny i ważny instrument, który ma ukierunkować działania i umożliwić podejmowanie decyzji lokalnych struktur zarządzania zarówno w najbliższym okresie jak również w odległej perspektywie czasowej. Dynamiczne przemiany społeczno – rynkowe, sytuacja finansowa, wielopodmiotowość życia społecznego i gospodarczego stwarzają potrzebę podejmowania działań w celu wykorzystania istniejącego potencjału przy równoczesnym minimalizowaniu występujących zagrożeń. Dlatego przygotowanie wieloletniego opracowania strategicznego ma wspomóc prorozwojową działalność lokalnego samorządu.

Strategia rozwoju to wyraz zintegrowanego planowania społeczno – gospodarczego, przestrzennego i ekologicznego. W ujęciu ogólnym oznacza ona sposób osiągania wyznaczonych celów poprzez sterowanie rozwojem. Wyznaczenie celów rozwoju zostaje poprzedzone przeprowadzeniem oceny stanu istniejącego (aktualnego), wydobycia problemów społecznych i gospodarczych, a także określenia obiektywnych zagrożeń i szans, których wykorzystanie jest uzaniowe. Analiza relacji pomiędzy tymi sferami pozwala na określenie podstawowych mechanizmów rozwoju powiatu. Cele rozwoju to przede wszystkim odbicie aspiracji i dążeń społeczności lokalnej, które mają zmierzać do rozwiązania zidentyfikowanych problemów i likwidacji wszelkich zagrożeń. Wskazuje założenia rozwoju powiatu, cele oraz zadania i projekty wdrożeniowe.

Planowanie strategiczne nie wynika z uwarunkowań zewnętrznych czy standardów unijnych, ale przede wszystkim z pragmatyzmu władz powiatu. Dzięki powiązaniu celów z zadaniami rozwoju zostanie zapewniona skuteczność i efektywność działań chociażby w zakresie gospodarowania zasobami tkwiącymi w potencjale ludzkim i środkach finansowych. Planowanie, monitorowanie i ocena realizowanych celów w połączeniu z jawnością życia publicznego będą sprzyjać aktywności i integracji społeczności lokalnej wokół zadań realizowanych przez samorząd powiatu.

Wskazane jest, aby planowanie przyszłego rozwoju posiadało charakter otwarty, ciągły i elastyczny, ponieważ umożliwiałoby to dostosowanie do szybko i dynamicznie zmieniającego się otoczenia. Dlatego Strategia Rozwoju Powiatu Przysuskiego jest dokumentem, którego aktualizacja powinna być przeprowadzana na bieżąco, w celu ciągłego uwzględniania zmian zachodzących we wszystkich istotnych uwarunkowaniach wewnętrznych.

Strategia Rozwoju Powiatu Przysuskiego jest planistycznym dokumentem, otwartym na ciągłe możliwości aktualizacji i modyfikacji uwarunkowań. Ponadto jest on otwarty również ze względu na niezamknięty zbiór działań strategicznych, operacyjnych i propozycji zadań.

Cele i zadania zawarte w dokumencie mogą być jak najbardziej stopniowo konkretyzowane, począwszy od ogólnego ich zapisu, aż do formy projektów i biznesplanów.

Konieczne jest ciągle monitorowanie i ocena realizacji przyjętych kierunków działania, jak również analiza zmian uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych rozwoju powiatu zwoleńskiego. Wyniki oceny po ich analizie będą dla władz powiatu podstawą do wprowadzania ewentualnych zmian i nowelizacji Strategii.

Główne cele opracowania strategii:

Stworzenie formalnych i organizacyjnych podstaw dla sprawnego i efektywnego zarządzania zrównoważonym rozwojem powiatu poprzez:

- dokonanie zobiektywizowanej identyfikacji podstaw rozwoju powiatu, tj. zasobów stanowiących względnie trwałe uwarunkowania realizacji ogólnych celów strategicznych,
- dokonanie wnikliwej i kompleksowej oceny wszystkich czynników realizacji ogólnych celów strategicznych (ocena szans i zagrożeń społeczno – gospodarczego rozwoju powiatu),
- określenie instrumentów i procedur osiągania celów strategii poprzez sprecyzowanie i przypisanie właściwym podmiotom odpowiednich zadań realizujących,
- określenie i wyznaczenie kierunków polityki samorządu powiatu, które mają umożliwić elastyczne i ciągle reagowanie na zmiany uwarunkowań wynikających z powiązań z układem zewnętrznym,
- umocnienie kierunków polityki władz powiatu w odniesieniu do dziedzin pozostających w zakresie jego kompetencji charakteryzujących zasady realizacji przyjętych celów i zadań strategicznych,

Stworzenie płaszczyzny współpracy pomiędzy samorządem powiatowym a pozostałymi szczeblami samorządu terytorialnego oraz innymi podmiotami, które uczestniczą w kształtowaniu warunków rozwoju powiatu poprzez:

- weryfikację gminnych zamierzeń strategicznych w ramach zaakceptowanych priorytetów w poniższej strategii,
- przenoszenie lokalnych inicjatyw strategicznych na wyższe szczeble decyzyjne (województwo, kraj),
- wspomaganie realizacji gminnych celów i zamierzeń strategicznych przyjęte jako zasada formułowania zadań strategicznych,
- koordynację i analizę działań prorozwojowych, które będą podejmowane przez władze gmin i powiatu,
- kształtowanie potrzeby integracji społeczności na obszarze powiatu, poczucia tożsamości kulturowej i patriotyzmu lokalnego.

Potrzeba sprostania wyzwaniom konkurencyjności i otwartości związana z członkostwem Polski w Unii Europejskiej:

- maksymalne wykorzystanie możliwości pozyskania zewnętrznych środków finansowych na realizację inicjatyw prorozwojowych,
- określenie zadań realizujących cele strategiczne powiatu z dostosowaniem do możliwości ich współfinansowania ze środków unijnych i krajowych,
- eksponowanie walorów powiatu, promocja dziedzictwa kulturowego, środowiska przyrodniczego, tworzenie wizerunku powiatu otwartego i sprawnie funkcjonującego w ramach europejskiego regionu.

Aktywizacja i mobilizacja społeczności lokalnej powiatu w ramach realizacji kluczowych zadań mających na celu poprawę warunków bytowych:

- zaangażowanie przedstawicieli społeczności lokalnej w formułowaniu kierunków polityki rozwoju społeczno – gospodarczego swojej „małej ojczyzny”,
- integracja społeczności lokalnej jako warunek sprzyjający i umożliwiający realizacji inicjatyw prorozwojowych (akceptacja opinii publicznej dla przyjętych celów strategicznych powiatu oraz metod ich osiągnięcia – „uspołecznienie” strategii),
- wdrożenie proceduralnych ram zaangażowania społeczności lokalnej w realizację przyjętych celów i zadań.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Przysucha.

5.1.1. Ogólna charakterystyka gminy.

5.1.2. Historia

Zanim Przysucha zaistniała na mapie Polski jako miasto, przez stulecia była młodszą znacznie mniej znaczącą siostrą - bardzo silnych od wczesnego średniowiecza - Skrzyńska i Skrzynna, wymienionych w bulli gnieźnieńskiej pod datami 1136 i 1138.

Pierwsze informacje o miejscowości znajdziemy pod datami: 1415 (jako Przesucha) i 1490 (przy okazji transakcji Pawła Męciny z Przysuchy). Do 11 grudnia 1710 roku Przysucha pozostawała jednak wsią. W tym dniu, na mocy przywileju wydanego przez Augusta II Mocnego, potwierdzono lokalizację rzemieślników niemieckich i zezwolono na odbywanie targów w soboty i niedziele oraz dano zgodę na zakładanie cechów. Tak powstała niemiecka część miasteczka. W 1723r. nieopodal niemieckiej części powstało handlowe miasteczko żydowskie, a w 1745r. - jako ostatnią część tworzącą dzisiejszą Przysuchę - zostało założone katolickie miasteczko polskie. Przez dwa stulecia trójnarodowa społeczność przysuska żyła ze sobą w zgodzie. Dzieje Przysuchy to przede wszystkim lata trudnego życia jej mieszkańców. Znajdziemy na kartach historii miasta wydarzenia znaczące i tragiczne. Do takich zaliczymy budowę kościoła przez Urszulę z Morstinów Dembińską w 1786r., zniszczenie miasta w 1809r. przez wojska austriackie idące na warszawę, zaangażowanie się przysuszan w produkcję broni dla powstańców listopadowych, walki partii powstańczych w okolicznych lasach w czasie powstania styczniowego i związaną z tym utratę praw miejskich w 1869r., założenie w 1918r. przez Ludwika Skowyrę pierwszej w Polsce Szkoły Spółdzielczej, rozbudowę miasta w okresie międzywojennym, założenie fabryczki wyrobów metalowych w 1936r., założenie w 1939r. getta, w którym w strasznych warunkach żyło 5000 Żydów, i jego likwidację 4 listopada 1942r., walki w lasach przysuskich oddziału majora Hubala, odbicie przez żołnierzy AK, dowodzonych przez porucznika Kazimierza Załęskiego ps. „Bończa”, miasta z rąk niemieckich 27/28 września 1994r., wyzwolenie przez żołnierzy majora Orłowa 17 stycznia 1945r., utworzenie powiatu w Przysusze w 1956r., odzyskanie praw miejskich 11 listopada 1957r. czy wreszcie budowę przysuskich zakładów przemysłowych w latach 60. i 70.

Dzisiaj, Przysucha jest małym, bardzo interesującym miasteczkiem powiatowym. Z dawnej zabudowy miasteczka najokazalszymi budynkami są: kościół katolicki, synagoga i dwór Dembińskich.

5.1.3. Informacje ogólne o gminie

Gmina Przysucha położona jest w centralnej części powiatu przysuskiego, przy drodze krajowej nr 12 (Piotrków Trybunalski – Przysucha – Radom – Puławy – Lublin). Od południa graniczy z gminami Końskie i Stąporków (obie należą do woj. świętokrzyskiego i powiatu koneckiego), od północy z gminami Rusinów i Potworów, od wschodu z gminami Chlewiska (powiat szydlowiecki), Przytyk (powiat radomski), Borkowice i Wieniawa, a od zachodu z gminą Gielniów.

Powierzchnia gminy wynosi: 181km², z czego użytki rolne to 68,66km² (39,4%) a lasy 95,71 km² (54,9%). Miasto Przysucha zajmuje 6,98km². Ludność obszaru gminy to 13388 osoby.

5.1.4. Położenie i środowisko przyrodnicze gminy

Gmina znajduje się na pograniczu kompleksu leśnego „Lasy przysusko – szydlowieckie” stanowiącego atrakcyjny o dużym bogactwie przyrodniczym teren turystyczno – wypoczynkowy, a także naukowo – badawczy. Dominującymi gatunkami drzew są: sosna, jodła, dąb, świerk, brzoza lokalnie buk i modrzew. Występują tu rezerваты przyrody i obszary krajobrazu chronionego:

- Rezerwat „Puszcza u źródeł Radomki” – o powierzchni 74,03 ha,
- Obszar krajobrazu Chronionego „Lasy przysusko-szydlowieckie”,
- Obszar Krajobrazu Chronionego „Dolina rzeki Radomki”.

Położenie i ukształtowanie gminy Przysucha wskazuje na potrzebę racjonalnego dbania i poprawę stanu środowiska naturalnego. Rozwijanie polityki trwałego i zrównoważonego rozwoju środowiska odbywać się będzie z uwzględnieniem następujących kryteriów:

- zachowania terenów naturalnych o walorach przyrodniczych i krajobrazowych,
- utrzymania przestrzennej ciągłości systemu przyrodniczego,
- sprawowania pieczy nad obszarami i obiektami przyrodniczymi objętymi ochroną prawną,
- rekultywacji istniejących drobnych wyrobisk głównie piasku i torfianek, likwidacja drobnych dzikich wysypisk śmieci,
- likwidacji źródeł zanieczyszczeń wód podziemnych i powierzchniowych drogą porządkowania gospodarki wodno – ściekowej (budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach posiadających wodociąg, likwidacja nieszczelnych szamb),
- modernizacji systemów ciepłowniczych obiektów użyteczności publicznej poprzez likwidację kotłowni węglowo-koksowych na gazowe,
- prowadzeniu maksymalnej ochrony lasów ze szczególnym uwzględnieniem lasów szczególnie chronionych tzw. ochronnych.

5.1.5. Warunki geologiczno-gruntowe

W gminie są na ogół korzystne dla lokalizacji zabudowy i produkcji rolniczej, chociaż zróżnicowane. Dominują następujące utwory geologiczne: piaski, namuły, torfy. W obszarach dolinnych, zagłębień terenowych o płytkim zaleganiu wód gruntowych – występują utwory aluwialne i grunty bagienne wykształcone w postaci namulów organicznych, miejscami zatorfionych. Są to grunty organiczne, nieskonsolidowane, nawodnione – niekorzystne dla budownictwa, predysponowane do pełnienia funkcji użytków zielonych. Obszary wysoczyznowe zbudowane są na ogół z utworów piaszczystych różnych granulacji z gliną piaszczystą w podłożu. Są to grunty o warunkach korzystnych dla budownictwa.

5.1.6. Cel i kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy

Realizacja polityki przestrzennej na obszarze miasta i gminy materializować się będzie w zagospodarowaniu, na długie lata odzwierciedlającym stan gospodarki gminy jak i stopień zaangażowania władz i społeczności lokalnej w możliwość wykorzystania koniunktury na rynku inwestycyjnym, a także na wrażliwość w zakresie kształtowania środowiska zamieszkiwania przyjaznego mieszkańcom gminy. Ważnym elementem polityki władz samorządowych jest to, aby umiejętnie wykorzystać i uzupełniać splot zdarzeń i skutków, które stwarzają możliwości wykorzystania szans, jakie posiada miasto i gmina.

Utrzymanie wzrostu gospodarczego i aktywności gminy na rynku inwestycyjnym wpływać będą na zwiększenie popytu na różnego rodzaju działalność wytwórczą i usługową, a zatem i na wzrost popytu na tereny inwestycyjne. Miasto i Gmina Przysucha, leżą przy ważnym szlaku krajowej komunikacji drogowej oraz zajmująca teren w pobliżu miasta Radomia - ośrodka obsługi tego regionu, jest właśnie terenem, gdzie od kilku lat daje się zauważyć wzrost inwestycji i ilości podmiotów gospodarczych (50% ludności utrzymuje się z pracy poza rolnictwem).

Realizacja inwestycji ponadlokalnych na obszarze gminy, szczególnie w zakresie komunikacji i infrastruktury technicznej, przyczyni się do wzrostu zainteresowania gminą jako miejscem lokalizacji nowych inwestycji. Decentralizacja finansów publicznych i wzrost dochodów budżetowych gmin pozwoli na przygotowanie lub rozszerzenie oferty terenowej (na przykład przez zwiększenie zasobów komunalnych), jaką gmina może

zapropnować inwestorom poszukującym miejsca na swoje inwestycje. Działania takie znacznie podwyższają stopień konkurencyjności gminy na rynku inwestycyjnym.

Realizacja inwestycji związanych z dopływem środków do budżetu gminy stwarza możliwości poszerzenia zakresu realizacji zadań własnych. Stopień realizacji tych zadań wpływa niezaprzeczalnie na jakość życia mieszkańców gminy. Tylko w takiej sytuacji można oczekiwać zwiększonej aktywności i determinacji społeczności lokalnej w zakresie zgodnego z zasadami ekologicznej równowagi i funkcjonalnej sprawności zagospodarowywania kolejnych terenów gminy. Zagospodarowania noszącego cechy estetycznej atrakcyjności i ładu przestrzennego, którego właściwe kształtowanie jest również jednym z podstawowych zadań własnych gminy.

Prawidłowe kształtowanie ogniw wyżej wymienionego łańcucha przyczynowo-skutkowego, aktywność samorządu gminy i jego mieszkańców w działaniach na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego przy jednoczesnym dążeniu do optymalnego wykorzystania istniejących możliwości rozwojowych i zagospodarowywanie obszaru gminy zgodnie z prawem i zasadami polityki określonej w niniejszym studium, pozwoli na harmonijny rozwój gminy i jej mieszkańców.

Rozwój zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Przysucha to sukcesywne osiąganie przyjętych celów i kierunków zagospodarowania przestrzennego poprzez realizację zagospodarowania przestrzennego na określonych terenach z uwzględnieniem ich predyspozycji do zabudowy.

Cel i kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego, sformułowane zostały w wyniku wszechstronnej analizy uwarunkowań:

Za niedostatki w zagospodarowaniu przestrzennym gminy uważa się:

- niezadawalający stan techniczny dróg,
- występowanie obiektów o złym stanie estetycznym i technicznym,
- mała czytelność struktury funkcjonalno-przestrzennej, brak współczesnych, przestrzennych założeń urbanistycznych i elementów tożsamości miasta i gminy,
- braki w wyposażeniu gminy w urządzenia infrastruktury technicznej i społecznej /sieci: gazowa, wodociągowa, kanalizacyjna, zbyt duża liczba kotłowni opalanych paliwem stałym /,
- zwiększające się zanieczyszczenie lasów,
- bezrobocie wśród mieszkańców,
- mały przyrost podmiotów sektora produkcyjnego w porównaniu z handlem,
- mały zakres działań w zakresie promocji walorów przyrodniczych i kulturowych,
- brak planu zagospodarowania przestrzennego gminy,

Potencjałami miasta i gminy stanowiącymi szansę jej rozwoju są:

- położenie gminy w bezpośrednim sąsiedztwie dużego miasta i w sąsiedztwie ważnych szlaków komunikacyjnych,
- niewielki rozwój demograficzny miasta i gminy który pozwala na intensyfikację działań w zakresie podwyższenia jakości zagospodarowania przestrzennego,
- występowanie lasów, które wykorzystywane są do celów rekreacyjnych,
- występowanie obiektów zabytkowych,
- występowanie na terenie gminy zbiorników wodnych przede wszystkim zalew „Topornia”,
- baza noclegowa,
- występowanie surowców mineralnych.

Rozwój miasta i gminy ukierunkowany na usuwanie niedostatków zagospodarowania przestrzennego, z jednoczesnym wykorzystywaniem potencjałów rozwoju, wiąże się przede wszystkim z dążeniem do osiągnięcia przyjętego za nadrzędny następującego celu:

UKSZTAŁTOWANIE LOKALNEGO OŚRODKA OBSŁUGI LUDNOŚCI I POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY O WIELOFUNKCYJNEJ STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ NA ZASADACH ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO.

Przysucha występuje w nim jako miejsko-gminny ośrodek podstawowych instytucji obsługi ludności rolnictwa, korzystnie położony w bezpośrednim sąsiedztwie dużego miasta, posiadający dobre połączenia komunikacyjne. Obszary gminy, położone wzdłuż głównych tras komunikacyjnych, stanowią obszar zurbanizowany „zdelimitowanej strefy zurbanizowanej miasta Radomia”. Biorąc za podstawę rozpoznane, uwarunkowania rozwoju zagospodarowania przestrzennego wynikające z:

- dotychczasowego zagospodarowania i uzbrojenia obszaru miasta,
- dotychczasowego przeznaczenia terenów i wniosków w sprawie zmiany przeznaczenia,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
- stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- prawa własności gruntów,
- jakości życia mieszkańców,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Zostały określone następujące kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Przysucha:

1. racjonalne korzystanie z zasobów środowiska przyrodniczego z uwzględnieniem zasad jego ochrony i rekultywacji,
2. ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
3. ochrona środowiska kulturowego gminy i wykorzystanie jej cennych zasobów dla rozwoju turystyki,
4. stworzenie warunków dla rozwoju zabudowy mieszkaniowej niezbędnej dla zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej w tym zakresie,
5. stworzenie warunków dla rozwoju działalności handlowej, usługowej i produkcyjnej,
6. poprawa wyposażenia gminy w obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej i społecznej,
7. systematyczna modernizacja i poprawa parametrów technicznych sieci dróg i ulic, a także budowa ścieżek rowerowych.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy muszą być realizowane z uwzględnieniem:

1. uwarunkowań, które wpływają na wykluczenie terenów z zabudowy, jak na przykład występujące na obszarze gminy:
 - zbiorniki wód powierzchniowych,
 - kompleksy leśne i obszary przewidywane do zalesienia,
 - obszary gruntów słabonośnych i podmokłych,
 - występowanie złóż piasku i pospółki w strefie wzmocnienia systemu przyrodniczego.
3. uwarunkowań, które wpływają na ograniczenia w zagospodarowaniu terenów, jak na przykład:
 - objęcie obszaru szczególnymi formami ochrony, związanymi z zakazami i nakazami w zakresie gospodarki przestrzennej,
 - ustanowienie obszaru najwyższej ochrony głównych zbiorników wód podziemnych (ONO),
 - obszary systemu przyrodniczego gminy,
 - występowanie gruntów rolnych najwyższych klas bonitacyjnych,
 - występowanie stanowisk archeologicznych,
 - występowanie leju depresyjnego,

- występowanie złóż surowców mineralnych.

5.1.7. Polityka przestrzenna

Rozwój miasta i gminy bez aktywnej i ukierunkowanej ingerencji władz samorządowych, posiadających zarysowaną strategię rozwoju i posługujących się zasadami polityki określonej w studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego, byłby chaotyczny, a czasami wręcz niemożliwy. Rozwiązywanie problemów doraźnych bez uwzględniania występujących uwarunkowań, zaniechanie procesu powiększania zasobów gruntów komunalnych oraz odkładanie w czasie kluczowych dla rozwoju przedsięwzięć inwestycyjnych, prowadziłoby do zaniku wiarygodności inwestycyjnej. Szanse rozwoju gospodarczego i przestrzennego mogłyby przejąć inne ośrodki. Dużego znaczenia nabiera zatem odpowiedni sposób wykorzystania szans rozwojowych związanych z rozwojem miasta i gminy w sąsiedztwie regionalnego ośrodka miejskiego, w komplementarnym powiązaniu z jego funkcjami i wykorzystania możliwości kreowania wizerunku gminy na jego tle. Działalność miasta i gminy powinna być zatem ukierunkowana na:

- dostosowanie zarządzania w gminie do gospodarki wolnorynkowej,
- prowadzenie aktywnej polityki promocji gminy na rynku inwestycyjnym,
- prowadzenie aktywnej polityki w zakresie gospodarki nieruchomościami w tym nieruchomościami, które mogą być przeznaczone pod zabudowę przemysłową i letniskowo-rekreacyjną,
- przeciwdziałanie zagrożeniom środowiskowym,
- aktywizację i integrację społeczności lokalnej wokół rozwiązywania problemów harmonijnego rozwoju gminy.

Niezbędne jest także opracowanie programu inwestycji infrastrukturalnych w gminie, co pozwoli na poinformowanie inwestorów, zarówno budownictwa mieszkaniowego jak i budownictwa związanego z działalnością gospodarczą, o kolejności przygotowywania terenów, które są lub mogą być, przeznaczone pod procesy urbanizacyjne.

Rozwój inwestycji w mieście i gminie generuje również popyt na usługi w zakresie usług bytowych, usług związanych z ochroną i rehabilitacją zdrowia, jak również usług związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem. W tym zakresie usługi realizowane być mogą wspólnie z gminami sąsiednimi, w tym z miastem Radomiem. Na terenie miasta i gminy Przysucha wskazuje się tereny, które mogą być przeznaczone na rekreację i wypoczynek. Odpowiednie wyposażenie tych terenów w obiekty obsługi, może stanowić czynnik aktywizujący rozwój usług w ogóle.

Realizacja zamierzonych celów rozwoju gminy wymagać będzie:

- określenia zasad tworzenia zasobów gruntów i umożliwienie ich dostępności dla pożądanym w gminie inwestorów,
- opracowania programu działań mających na celu przygotowanie poszczególnych terenów pod określone działania,
- opracowania ofert w ramach strategii marketingowej,
- przygotowania banku danych o gminie i jej promocja wśród inwestorów krajowych i zagranicznych,
- przygotowania opracowań planistycznych z odpowiednim wyprzedzeniem w stosunku do planowanych inwestycji,
- konsekwentna i kompleksowa realizacja ustaleń polityki przestrzennej.

W długofalowej polityce tworzenia korzystnych warunków rozwoju zagospodarowania gminy należy prowadzić stałą analizę następujących działań, tworzących spiralę postępu:

1. kreowanie warunków dynamicznego rozwoju,
2. czerpanie korzyści z przyjętego kierunku rozwoju (korzystne warunki dla podnoszenia poziomu życia mieszkańców),
3. analiza efektów podejmowanych działań,
4. niezbędne korekty kierunków rozwoju i przeprowadzenie restrukturyzacji działań.

Podejmowanie takich działań stwarza prawidłowy klimat społeczny w mieście i gminie i przyczynia się do kształtowania poszukiwanego przez inwestorów i oczekiwanego przez mieszkańców wizerunku gminy.

W zakresie rozwoju przestrzennego:

- przygotowywanie nowych terenów pod inwestycje zgodnie z zaistniałymi potrzebami i predyspozycjami terenów,
- kształtowanie nowej zabudowy w nawiązaniu do otoczenia i krajobrazu,
- podnoszenie ładu przestrzennego w zagospodarowaniu gminy,
- utrzymywanie harmonijnego krajobrazu naturalnego na obszarze gminy,
- odnowa dziedzictwa kulturowego i rewitalizacja miasta.

5.2. Zabytki nieruchome

Zabytki nieruchome na terenie gminy to przede wszystkim zabytki architektury sakralnej kościoły: w Przysusze, Ruskim Brodzie, Skrzyńsku, Smogorzowie, cmentarze w: Przysusze, Ruskim Brodzie, Skrzyńsku, Smogorzowie a na nich rzeźby i płyty nagrobne, kapliczki i krzyż przydrożne w: Głębokiej Drodze, Gwarku, Janikowie, Kuźnicy, Ruskim Brodzie, Skrzyńsku, Smogorzowie, Wymysłowie, Przysusze. Architekturę świecką na obszarze gminy reprezentują dwory w: Janikowie, Zbożennej, Przysusze parki w: Zbożennej, Przysusze.

Na terenie gminy znajduje się nieliczne egzemplarze budownictwa drewnianego – budynki mieszkalne w: Kuźnicy, Lipnie, Toporni, Przysusze. Są to ostatnie przykłady wartościowego budownictwa drewnianego na terenie miasta i gminy. Na wyżej wymienionym obszarze zostało zweryfikowane 77 stanowisk archeologicznych.

Stan utrzymania zabytków nieruchomych jest bardzo różny. Dobrze utrzymane są kościoły, kapliczki, krzyże przydrożne. Wiele jednak zabytków wymaga podjęcia prac remontowych i rewaloryzacyjnych. Niektóre z nich stopniowo poddawane są pracom remontowo-konserwatorskim i odzyskują dawną świetność.

Miasto Przysucha	Przysucha	Kościół par., p.w. śś. Jana Nepomucena i Ignacego Loyoli, murowany,	1780 - 1786	57/A/81	17.11.1981	
	Przysucha	Synagoga, murowana	k. XVIII w.	128/A/82	12.02.1982	
	Przysucha	Cmentarz żydowski	k. XVIII w.	405/A/89	03.04.1989	
	Przysucha	Zespół dworski: dwór, lamus, murowany, park,	I poł. XIX w.	140/A/82	15.03.1982	
Gmina Przysucha	Ruski Bród	Kościół par. p.w. św. Teresy od Dzieciątka Jezus	1926 – 1930	389/A/88	30.08.1988	
	Skrzyńsko	Kościół p.w. św. Wojciecha wraz z plebanią, murowany	1760 - 1768	150/A/82	16.03.1982	
	Skrzyńsko	Park,	XIX/XX w.	294/A/85	19.07.1985	
	Smogorzów	Kościół par. p.w. Nawiedzenia N.M.P	1630	151/A/82	16.03.1982	
	Smogorzów	Park,	XVIII/XIX w.	303/A/85	19.07.1985	
	Smogorzów	Chałupa nr 4 /z podcieniami/, drewniana,	XVIII w.	473/A/67	14.01.1967	
	Krajów	Grodzisko stożkowate	2 poł. XIII w. –XV w.	6/A/79	10.02.1979	
	Wistka	Gródek stożkowaty	XIII – XIV w.	5/A/79	10.02.1979	

5.3. Zabytki ruchome

Zabytki ruchome na terenie miasta i gminy wpisane do rejestru zabytków to przede wszystkim wyposażenie kościołów w: Przysusze p.w. śś. Jana Nepomucena i Ignacego Loyoli, Ruskim Brodzie p.w. św. Teresy od Dzieciątka Jezus, Skrzyńsku p.w. św. Wojciecha, Smogorzowie p.w. Nawiedzenia NMP. Składają się na nie m.in.: ołtarze - główne, boczne, ambony, chóry muzyczne, organy, ławy, konfesjonały, meble, naczynia liturgiczne, wota, rzeźby, obrazy, epitafia, świeczniki, tabernakula, feretrony, szaty liturgiczne jest to kilkaset obiektów.

5.4. Zabytki archeologiczne

Teren gminy Przysucha w systemie Archeologicznego Zdjęcia Polski /AZP/ archeologicznie znajduje się w całości lub częściowo na 6 obszarach AZP, które przebadane były w latach 1984 – 2001, kolejno przez:

AZP 73-63 - w roku 1998, Ryszard Cendrowski

AZP 74-62 - w roku 1999, Ryszard Cendrowski

AZP 74-63 – w roku 2001, M. Bienia

AZP 75-62 - w roku 1997, G. Teske

AZP 75-63 – w roku 1984, M. Cieślak, G. Michalak

AZP 76-62 - w roku 2001, M. Bienia

Fizjograficznie teren gminy Przysucha znajduje się na pograniczu Niziny Środkowopolskiej, /mezoregion Równina radomska/ i Wyżyny Małopolskiej /mezoregion Garb Gielniowski/.

Nizinna równina jest tu lekko sfaldowana i poprzecinana licznymi, zabagnionymi obniżeniami i dolinami dwóch rzek Radomki i Wiązownicy oraz dolinami strumieni, mało regularnymi i słabo wykształconymi, w północnej części dolina rzeki przechodzi w wysoczyznę o krajobrazie falistym. W części południowej krajobraz pagórkowaty zajęty jest głównie pod pola uprawne w części południowo – zachodniej dominują obszary leśne.

Na nizinnych partiach gminy występują piaszczyste i gliniaste gleby bielcowe a w obniżeniach aluwialne. Wyżynna części pokrywają gleby bielcowe i płowe.

Weryfikację terenową wykonano w oparciu o materiały w archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie – Delegaturze w Radomiu, w dziale archeologii Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu, w Państwowym Muzeum Archeologicznym w archiwum KOBiDZ w oraz w Archiwum Instytutu Archeologii i Etnologii Pan w Warszawie. W kwerendach uwzględniono dostępną literaturę przedmiotu.

Prace nasze związane z weryfikacją w ramach Gminnej Ewidencji Zabytków dla gminy Przysucha wykonano w maju i czerwcu 2010 roku.

Po zweryfikowaniu materiałów archiwalnych, literatury i prospekcji terenowej wykonano zestawienie 77 stanowisk archeologicznych z obszaru gminy. Cały obraz osadnictwa uzupełniają dodatkowo stanowiska wpisane do rejestru zabytków:

1. Gródek stożkowaty, Krajów z 2 poł. XIII – XV w.

wpisany do rejestru zabytków pod nr 6 /A/79 z dn. 10.02.79r.

2. Gródek stożkowaty Wistka z. XIII – XIV w. i osada XIII – XV w.

wpisany do rejestru zabytków pod nr 5 /A/79 z dn. 10.02.79r.

Oprócz wymienionych powyżej na szczególną ochronę zasługują stanowiska:

Krajów st. 2 – osada wczesnośredniowieczna, Krajów st. 3 – osada Kultury Grobów Kłoszowych z Wczesnej Epoki Żelaza, Wistka st. 3 – neolityczna osada Kultury Pucharów Lejkowatych, Zbożenna st. 2,8,9 – osady z Epoki Brązu, osady wczesnośredniowieczne w Kolonii Skrzyńsku st. 1,2,3,5,6 i Skrzyńsku st. 2,6,7,8,9,11,12,. Zwrócić też należy uwagę na ochronę stanowisk osadnictwa średniowiecznego i późnośredniowiecznego wokół Skrzyńska oraz ciekawych z punktu naukowo – badawczego stanowisk Zapniów 1 i 2, Drukarnia 1 i Krasna Góra 1 związanych z wydobywaniem rud żelaza.

Zagrożenie dla istniejących stanowisk istnieją przede wszystkim ze strony stale prowadzonej tu uprawy pól. Należy też zwrócić uwagę na postępujące też procesy inwestycyjne związane z pozyskiwaniem nowych gruntów pod inwestycje mieszkaniowe i przemysłowe. Stanowiska powyższe powinny być chronione odpowiednimi zapisami w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Przysucha.

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH
GM. PRZYSUCHA, STAN NA 30.06.2010
UKŁAD WG. OBSZARÓW AZP

(PRECYZYJNA LOKALIZACJA DOSTĘPNA W ARCHIWUM WUOZ W WARSZAWIE DELEGATURA RADOM)

Lp.	MIEJSCOWOŚĆ NUMER	NUMER AZP	FUNKCJA	KULTURA	CHRONOLOGIA
1	Wola Węcierzowa 1	73-63/2	Osada	Kultura Trzciniecka	Wczesna Epoka Brązu
2	Wola Węcierzowa 2	73-63/10	Osada		Późne Średniowiecze XIV-XV/XVI w.
3	Smogorzów 1	74-62/7	Osada	Kultura Pucharów Lejkowatych	Neolit
4	Gaj 1	74-62/16	Ślad osadnictwa Wieś		Wczesne Średniowiecze XII – XIII w. Okres Nowożytny
5	Zawada 1	74-62/17	Osada jednodwor- cza		Okres Nowożytny XVI – XVIII w.
6	Krajów 1	74-63/1	Gródek stożkowy Rezydencja obron- na		Średniowiecze – Późne Średniowiecze 2 poł. XIII – XV w. Okres Nowożytny XVI - XVII w.
7	Wistka 2	74-63/2	Gródek stożkowy		Średniowiecze – Późne Średniowiecze XIII/XIV w.
8	Smogorzów 2	74-63/3	Znalezisko luźne		Okres Rzymski
9	Gliniec 1	74-63/6	Ślad osadnictwa wiejskiego Wieś		Okres Nowożytny XVII – XVIII w. Okres Nowożytny XIX-XX w.
10	Janików 1	74-63/7	Wieś		Okres Nowożytny XVI-XX w.
11	Krajów 2	74-63/9	Ślad obozowiska Osada Ślad osadnictwa Wieś Dwór		Epoka Kamienia Wczesne Średniowiecze XI-XIII w. Średniowiecze – Późne Średniowiecze XIII –XIV w. Okres Nowożytny XVI-XX w. Okres Nowożytny
12	Skrzyńsko 14	74-63/10	Siedziba rodu Duninów		Wczesne Średniowiecze – XII w. po czasy współczesne
13	Wistka 2	74-63/11	Osada Wieś Folwark		Późne Średniowiecze Okres Nowożytny – po czasy współczesne
14	Wistka 3	74-63/12	Osada	Kultura Pucharów Lejkowatych	Neolit
15	Gliniec 2	74-63/14	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa wiejskiego	Kultura Pucharów Lejkowatych	Neolit Wczesne Średniowiecze XI-XIII w. Okres Nowożytny XVI-XVII, XVIII-XIX w.
16	Krajów 3	74-63/15	Osada Ślad osadnictwa	Kultura Grobów Kloszowych Nieokreślona	Wczesna Epoka Żelaza Starożytność
17	Wistka 4	74-63/16	Ślad obozowiska Ślad osadnictwa wiejskiego Ślad osadnictwa wiejskiego		Epoka Kamienia Późne Średniowiecze – Okres Nowożytny XV – XVI w. Okres Nowożytny XVI – XVIII w.
18	Smogorzów 5	74-63/17	Ślad osadnictwa	Kultura Pucharów Lejkowatych	Neolit
19	Przysucha Gródek 1	75-62/1	Kultowa		Wczesne Średniowiecze
20	Przysucha Gródek 2	75-62/2	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Wczesne Średniowiecze Średniowiecze Okres Nowożytny
21	Przysucha Gródek 3	75-62/3	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Wczesne Średniowiecze Średniowiecze Okres Nowożytny

22	Jakubów 1	75-62/4	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Osada		Wczesne Średniowiecze Średniowiecze Okres Nowożytny
23	Jakubów 2	75-62/5	Osada		Okres Nowożytny
24	Jakubów 3	75-62/6	Osada		Okres Nowożytny
25	Kozłowiec 1	75-62/7	Osada		Późne Średniowiecze
26	Lipno 1	75-62/8	Osada		Okres Nowożytny
27	Kozłowiec 2	75-62/10	Ślad osadnictwa		Późne Średniowiecze
28	Lipno 2	75-62/11	Ślad osadnictwa Osada		Późne Średniowiecze Okres Nowożytny
29	Pomyków 1	75-62/12	Ślad osadnictwa	Kultura Przeworska	Okres Wpływów Rzymskich
30	Pomyków 2	75-62/13	Ślad osadnictwa		Epoka Kamienia – Wczesna Epoka Brązu
31	Przysucha 2	75-63/1	Ślad osadnictwa		Wczesne Średniowiecze
32	Skrzyńsko 2	75-63/2	Ślad osadnictwa		Wczesne Średniowiecze
33	Skrzyńsko 3	75-63/3	Ślad obozowiska Ślad osadnictwa		Epoka Kamienia Okres Nowożytny
34	Młyny 1	75-63/5	Ślad osadnictwa	nieokreślona	Starożytność
35	Przysucha 3	75-63/6	Osada Ślad osadnictwa		Wczesne Średniowiecze Starożytność
36	Skrzyńsko 4	75-63/7	Ślad osadnictwa		Późne Średniowiecze
37	Skrzyńsko 5	75-63/8	Osada Ślad osadnictwa		Późne Średniowiecze Starożytność
38	Skrzyńsko 6	75-63/9	Osada		Wczesne Średniowiecze
39	Skrzyńsko 7	75-63/10	Osada Ślad osadnictwa		Wczesne Średniowiecze – Średniowiecze XIII w. Okres Nowożytny XVI w.
40	Skrzyńsko 8	75-63/11	Ślad osadnictwa		Wczesne Średniowiecze
41	Skrzyńsko 9	75-63/12	Osada		Średniowiecze XIII w.
42	Skrzyńsko 10	75-63/13	Osada		Późne Średniowiecze
43	Skrzyńsko 11	75-63/14	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Wczesne Średniowiecze Późne Średniowiecze
44	Skrzyńsko 12	75-63/15	Osada		Średniowiecze
45	Stefanów 1	75-63/16	Osada Ślad osadnictwa		Wczesne Średniowiecze- Średniowiecze XII-XIV w. Okres Nowożytny XVI w.
46	Stefanów 2	75-63/17	Ślad osadnictwa	nieokreślona	Starożytność
47	Kolonia Skrzyńsko 1	75-63/18	Osada		Wczesne Średniowiecze
48	Kolonia Skrzyńsko 2	75-63/19	Ślad osadnictwa		Wczesne Średniowiecze
49	Kolonia Skrzyńsko 3	75-63/20	Osada		Wczesne Średniowiecze
50	Kolonia Skrzyńsko 4	75-63/21	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Średniowiecze – Późne Średniowiecze XIV – XV w. Okres Nowożytny XV – XVI w.
51	Kolonia Skrzyńsko 5	75-63/22	Ślad osadnictwa		Wczesne Średniowiecze
52	Zbożenna 1	75-63/23	Ślad osadnictwa		Wczesne Średniowiecze
53	Skrzyńsko 13	75-63/24	Ślad osadnictwa	nieokreślona	Starożytność
54	Zbożenna 2	75-63/25	Osada Osada Ślad osadnictwa	Kultura Łużycka	Średniowiecze XIII w. Późne Średniowiecze
55	Zbożenna 3	75-63/36	Osada		Okres Nowożytny
56	Zbożenna 4	75-63/37	Ślad osadnictwa		Okres Nowożytny
57	Zbożenna 5	75-63/38	Ślad osadnictwa		Późne Średniowiecze
58	Zbożenna 6	75-63/39	Ślad osadnictwa		Późne Średniowiecze
59	Zbożenna 7	75-63/40	Ślad osadnictwa		Późne Średniowiecze
60	Zbożenna 8	75-63/41	Osada Osada		Epoka Brązu Wczesne Średniowiecze
61	Zbożenna 9	75-63/42	Osada		Późna Epoka Brązu – Hallsztadt
62	Kolonia Skrzyńsko 6	75-63/43	Ślad osadnictwa		Wczesne Średniowiecze
63	Przysucha 4	75-63/44	Ślad osadnictwa Osada		Starożytność Okres Nowożytny
64	Luszyk 1	75-63/61	Ślad osadnictwa	nieokreślona	Starożytność

65	Luszytk 2	75-63/62	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Wczesne Średniowiecze Okres Nowożytny
66	Zapniów 1	76-62/1	Kopalnia rudy żelaza		Okres Nowożytny poł. XVIII – pocz., XX w.
67	Zapniów 2	76-62/2	Kopalnia rudy żelaza		Okres Nowożytny poł. XVIII – pocz., XX w.
68	Drutarnia 1	76-62/3	Kopalnia rudy żelaza		Okres Nowożytny poł. XVIII – pocz., XX w.
69	Krasna Góra 1	76-62/4	Kopalnia rudy żelaza		Okres Nowożytny poł. XVIII – pocz., XX w.
70	Drutarnia 2	76-62/5	Ślady osadnictwa wiejskiego Wieś /osada		Okres Nowożytny XVIII –XIX w. Okres Nowożytny od XIX w. po czasy współcz.
71	Gwarek 1	76-62/6	Osada górniczo – hutnicza		Okres Nowożytny XVIII –XX w.
72	Janów 1	76-62/7	Osada hutnicza		Okres Nowożytny XVIII –XX w.
73	Januchta 1	76-62/8	Osada wiejska z warsztatami hutni- czymi		Okres Nowożytny XVIII –XX w.
74	Krasna Góra 2	76-62/9	Wieś		Okres Nowożytny XVIII –XX w.
75	Kuźnica 1	76-62/10	Osada hutnicza		Okres Nowożytny XVIII –XX w.
76	Ruski Bród 1	76-62/11	Wieś Osada hutnicza		Średniowiecze – Okres Nowożytny XV –XVII w. Okres Nowożytny XVIII –XX w.
77	Wawrzynów 1	76-62/12	Osada hutnicza		Okres Nowożytny XVIII –XX w.

5.5. Zweryfikowana Gminna Ewidencja Zabytków

Gminna ewidencja zabytków

Gmina i Miasto: PRZYSUCHA

Lp.	Miejscowość, nr	Obiekt, czas powstania	Uwagi
1	Długa Brzezina 5	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
2	Długa Brzezina 8	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
3	Drutarnia 7	dom mur., kon. XIX w.	omyłkowo podana miejscowość w woj. świętokrzyskim; w Drutarni w pow. przysuskim dom nie istnieje
4	Drutarnia	figura św. Jana z XVIII w.	omyłkowo podana miejscowość w woj. świętokrzyskim; w Drutarni, w gminie przysuskiej, figura nie istnieje
5	Gliniec 15	dom drewn. XIX/XX w.	Nie istnieje
6	Gliniec 58	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
7	Głęboka Droga	krzyż przydrożny, mur., 1908r.	
8	Gwarek 3	dom mur., I ćw. XX w.	Nie istnieje
9	Gwarek 8	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
10	Gwarek 15	pozostałości dworu, mur. XIX w.	Nie istnieje
11	Gwarek 25	czworaki mur., kon. XIX w.	Nie istnieje
12	Gwarek 29	dom mur., XIX w.	Nie istnieje
13	Gwarek	figura Jana Chrzciciela, mur. 1784r.	
14	Hucisko 20	dom drewn., pocz. XX w.	
15	Hucisko 21	dom drewn., pocz. XX w.	Nie istnieje
16	Hucisko 26	dom drewn., pocz. XX w.	Nie istnieje
17	Hucisko 41	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
18	Hucisko 64	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
19	Janików	Figura św. Jana Chrzciciela, mur. XIX w.	
20	Janików	kapliczka, mur. 1785r.	

21	Janików	Figura św. Jana Chrzciciela, kam. kon. XIX w.	To samo co poz. nr 19
22	Janików	krzyż kam. 1861r.	
23	Janików	dwór mur., XIX/XX w.	
24	Janików	ogrodzenie dworu, mur., kon. XIX w.	
25	Janików 2	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
26	Janików 5	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
27	Janików 14	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
28	Janików 43	dom drewn., XIX/XX w.	
29	Janików 60	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
30	Janików 65	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
31	Janików 66	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
32	Janików 74	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
33	Janików 92	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
34	Janików 94	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
35	Janików 102	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
36	Janików 104	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
37	Janików 106	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
38	Janików 108	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
39	Janików 115	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
40	Janików 123	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
41	Janików Kol. 28	dom drewn., XIX /XX w.	Nie istnieje
42	Jakubów 32	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
43	Jakubów 50	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
44	Krajów 6	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
45	Krajów 18	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
46	Krajów 38	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
47	Krajów 60	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
48	Kuźnica 1	bud. gospod. mur.	
49	Kuźnica 14a	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
50	Kuźnica 14a	stodoła drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
51	Kuźnica 24	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
52	Kuźnica 30	dom drewn., I ćw. XX w.	
53	Kuźnica	kapliczka mur., XIX w.	
54	Kuźnica	figura Matki Boskiej mur., 1939r.	
55	Lipno 21	dom drewn., pocz. XX w.	
56	Lipno 23	dom drewn., pocz. XX w.	
57	Oblas	spichlerz mur., 1 poł. XIX w.	omyłkowo podana miejscowość w gminie Przysucha; znajduje się ona w gminie Przytyk
58	Pomyłków 27	dom drewn., pocz. XX w.	Nie istnieje
59	Pomyłków 41	stodoła drewn., pocz. XX w.	Nie istnieje
60	Pomyłków 50	dom drewn., kon. XIX w.	Nie istnieje
61	Pomyłków 54	dom drewn., 4 ćw. XIX w.	Nie istnieje
62	Pomyłków 62	dom drewn., kon. XIX w.	Nie istnieje
63	Ruski Bród 96	dom mur., kon. XIX w.	
64	Ruski Bród	kościół mur. pocz. XX w. –neoklasycystyczny	w rej. zabytków
65	Ruski Bród	plebania mur., pocz. XX w.	
66	Ruski Bród	kapliczka mur., 1906r.	
67	Skrzyńsko ul. Kolejowa 7	dom drewn., 1. 20- te XX w.	Nie istnieje
68	Skrzyńsko ul. Kolejowa 11	dom mur./drewn., 1. 30- te XX w.	Nie istnieje
69	Skrzyńsko ul. Kolejowa 13	dom drewn., 1. 30- te XX w.	Nie istnieje

70	Skrzyńsko ul. Kolejowa 24	dom drewn., pocz. XX w.	Nie istnieje
71	Skrzyńsko ul. Kolejowa 30	dom drewn., 1. 30- te XX w.	Nie istnieje
72	Skrzyńsko ul. Kolejowa 34	dom drewn., 1. 20- te XX w.	Nie istnieje
73	Skrzyńsko ul. Kolejowa 35	dom drewn., 1. 30- te XX w.	Nie istnieje
74	Skrzyńsko ul. Kolejowa 52	dom drewn., z 1914r.	Nie istnieje
75	Skrzyńsko ul. Kolejowa 58	dom drewn., pocz. XX w.	Nie istnieje
76	Skrzyńsko ul. Leśna 1	dom drewn., pocz. XX w.	Nie istnieje
77	Skrzyńsko ul. Leśna 4	dom drewn., pocz. XX w.	Nie istnieje
78	Skrzyńsko pl. 22 – Lipca 2	obora kam./drewn., 1. 20-te XX w.	(obecnie Pl. Św. Marka) Nie istnieje
79	Skrzyńsko pl. 22 — Lipca 4	dom z oborą drewn./mur., pocz. XX w.	(obecnie Pl. Św. Marka) Obecnie nr 8 – obora nie istnieje
80	Skrzyńsko pl. 22 — Lipca 6	dom drewn., pocz. XX w.	(obecnie Pl. Św. Marka) Nie istnieje
81	Skrzyńsko pl. 22 — Lipca 7	dom drewn., ok. 1920r.	(obecnie Pl. Św. Marka) Nie istnieje
82	Skrzyńsko pl. 22 — Lipca 7	stodoła drewn., ok. 1920r.	(obecnie Pl. Św. Marka) Nie istnieje
83	Skrzyńsko pl. 22 — Lipca 9	dom mur. 1. 20-te XX w.	(obecnie Pl. Św. Marka) Nie istnieje
84	Skrzyńsko pl. 22 — Lipca 9	kuźnia mur., 1. 30-te XX w.	(obecnie Pl. Św. Marka) Nie istnieje
85	Skrzyńsko pl. 22 — Lipca 22	dom drewn., 1. 30-te XX w.	(obecnie Pl. Św. Marka) Nie istnieje
86	Skrzyńsko pl. 22 — Lipca 24	dom drewn. 1. 30-te XX w.	(obecnie Pl. Św. Marka) Nie istnieje
87	Skrzyńsko pl. 22 — Lipca 24	obora kam.,1. 30-te XX w.	(obecnie Pl. Św. Marka) Nie istnieje
88	Skrzyńsko pl. 22 – Lipca 25	dom mur., pocz. XX w.	(obecnie Pl. Św. Marka) Obecny numer - 21
89	Skrzyńsko ul. 1-go Maja 2	dom drewn., 1. 20-te XX w.	Nie istnieje
90	Skrzyńsko ul. 1-go Maja 2	obora mur., 1. 20-te XX w.	Nie istnieje
91	Skrzyńsko ul. 1-go Maja 3	dom drewn./kam.,1. 30-te XX w.	Nie istnieje
92	Skrzyńsko ul. 1-go Maja 26	obora kam.,1. 20-te XX w.	Nie istnieje
93	Skrzyńsko ul. 1-go Maja 30	dom drewn., l. 20-te XX w.	Nie istnieje
94	Skrzyńsko ul. 1-go Maja 31	dom drewn., 1. 20-te XX w.	Nie istnieje
95	Skrzyńsko ul. 1-go Maja 32	dom drewn., pocz. XX w.	Nie istnieje
96	Skrzyńsko ul. 1-go Maja 32	obora kam., ok. 1920r.	Nie istnieje
97	Skrzyńsko	dom drewn./mur., 1. 30-te XX w.	Nie istnieje

	ul. 1-go Maja 41		
98	Skrzyńsko ul. 1-go Maja 43	dom drewn., 1. 20-te XX w.	Nie istnieje
99	Skrzyńsko ul. 1-go Maja 45	dom drewn., l. 20-te XX w.	Nie istnieje
100	Skrzyńsko ul. 1-go Maja 51	dom drewn., 1914r.	Nie istnieje
101	Skrzyńsko ul. 1-go Maja 53	dom drewn., ok. 1920r.	Nie istnieje
102	Skrzyńsko ul. Warszawska 1	dom drewn., l. 30-te XX w.	Nie istnieje
103	Skrzyńsko ul. Warszawska 1	stodoła drewn., 1. 30-te XX w.	Nie istnieje
104	Skrzyńsko ul. Warszawska 5	dom mur., l. 40-te XX w.	
105	Skrzyńsko ul. Warszawska 21	dom drewn., 1. 30-te XX w.	Nie istnieje
106	Skrzyńsko ul. Warszawska 25	dom drewn., 1. 30-te XX w.	Nie istnieje
107	Skrzyńsko ul. Wjazdowa 6	dom mur., l. 20-te XX w.	Nie istnieje
108	Skrzyńsko	bud. Straży Pożarnej, mur. w 1909r.	
109	Skrzyńsko	bud. Szkoły Podstawowej, drewn., 1. 20-te XX w.	Całkowicie przebudowany – obecnie Dom Weselny.
110	Skrzyńsko	bud. d. Aresztu Śledczego, mur., w 1905r.	Nie istnieje
111	Skrzyńsko	bud. d. Urzędu Gminy ob. przedszkole, mur. w 1905r.	obecnie Pl. Św. Marka 9 – budynek z mieszkaniami komunalnymi
112	Skrzyńsko	kościół paraf p.w. św. Wojciecha, mur. 1768r.	w rej. zabytków
113	Skrzyńsko	plebania, mur. ok. poł. XIX w.	w rej. zabytków
114	Skrzyńsko	obora kościelna mur., XIX/XX w.	Nie istnieje
115	Smogorzów	dom mur., l ćw. XX w.	
116	Smogorzów	dom drewn., XIX w.	
117	Smogorzów	dom mur., XIX w.	
118	Smogorzów 75	dom mur., XIX/XX w.	Nie istnieje
119	Smogorzów 119	dom mur., l ćw. XX w.	Nie istnieje
120	Smogorzów 120	dom drewn., l ćw. XX w.	Nie istnieje
121	Smogorzów	kościół mur., XVII - XVIII w.	w rej. zabytków
122	Smogorzów	dzwonnica mur., XVII - XVIII w.	
123	Smogorzów	bud. klasztorny mur., l ćw. XX w.	
124	Smogorzów	kapliczka przy dworze, mur., XIX w.	
125	Smogorzów	figura św. Jana Nepomucena w parku dworskim, mur. 4 ćw. XVIII w.	
126	Topornia 6	dom mur., kon. XIX w.	
127	Topornia 10	dom mur., kon. XIX w.	
128	Topornia 18	dom drewn., l ćw. XX w.	Nie istnieje
129	Topornia 18a	dom (czworaki) drewn., l ćw. XX w.	
130	Wola Więcierzowa 4	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
131	Wola Więcierzowa 5	dom drewn., XIX/XX w.	Nie istnieje
132	Wola Więcierzowa 12	dom drewn., l ćw. XX w.	Nie istnieje
133	Wola Więcierzowa 13	dom drewn., l ćw. XX w.	Nie istnieje
134	Wola Więcierzowa 15	dom drewn., l ćw. XX w.	Nie istnieje
135	Wola Więcierzowa 17	dom drewn., l ćw. XX w.	Nie istnieje
136	Wola Więcierzowa 19	dom drewn., l ćw. XX w.	Nie istnieje
137	Wola Więcierzowa 23	dom drewn., l ćw. XX w.	Nie istnieje

138	Wola Węcierzowa 26	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
139	Wymysłów 6	obora mur., I ćw. XX w.	Prawdopodobnie w gm. Borkowice
140	Wymysłów 34	dom drewn., I ćw. XX w.	
141	Wymysłów	kapliczka mur., I ćw. XX w.	
142	Wymysłów	kapliczka przydrożna mur. XIX w.	
143	Zawada 6	dom drewn., kon. XIX w.	
144	Zbożenna	dwór mur., XVIII w., przebud. ok. poł. XIX w.	rej. zabyt.
145	Zbożenna	park krajobrazowy w zespole dworskim, XVII/XIX w.	rej. zabyt.
146	Zbożenna	ogrodzenie w zespole dworskim, mur. ok. poł. XIX w., przebud. XX w.	
147	Zbożenna	stajnie w zespole dworskim, mur. ok. poł. XIX w.	
148	Zbożenna	spichlerz w zespole dworskim, mur. ok. poł. XIX w.	
149	Zbożenna 15	dom drewn., 1. 30-te XX w.	Nie istnieje
150	Zbożenna 16	dom drewn., I. 30-te XX w.	Nie istnieje
151	Zbożenna 18	dom drewn., 1. 30-te XX w.	Nie istnieje
152	Zbożenna 21	dom drewn., pocz. XX w.	Nie istnieje
153	Zbożenna 26	dom drewn./kam., ok. 1920r.	Nie istnieje
154	Zbożenna 39	dom z oborą stodołą, drewn./kam., II poł. XIX w.	Nie istnieje
155	Zbożenna 46	dom drewn. ok. 1920r.	Nie istnieje
156	Zbożenna 47	dom drewn., pocz. XX w.	Nie istnieje
157	Zbożenna 60	dom drewn., z 1932r.	Nie istnieje
158	Zbożenna 121	dom z oborą, kam., ok. 1920r.	Nie istnieje
159	Zbożenna 123	dom drewn., 1. 20-te XX w.	Nie istnieje
160	Zbożenna 133	dom drewn., I. 20-te XX w.	Nie istnieje
	MIASTO	PRZYSUCHA	
161	ul. Brzozowa 6	dom drewn., pocz. XX w.	Nie istnieje
162	ul. Brzozowa 7	dom drewn., 1. 20-te XX w.	
163	ul. Brzozowa 10	dom mur. I. 20-te XX w.	
164	ul. Brzozowa 34	dom mieszkal.+ obora, drewn./kam. I ćw. XX w.	Nie istnieje
165	ul. Cicha 9	dom drewn., 4 ćw. LX w.	
166	ul. Cicha 9	obora mur., I ćw. XX w.	Nie istnieje
167	ul. Grodzka 2	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
168	ul. Grodzka 4	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
169	ul. Grodzka 6	dom mur., XIX/XX w.	Wykreślony z listy, całkowicie przebudowany
170	ul. Grodzka 7	dom mur., 1 ćw. XX w.	
171	ul. Grodzka 8	dom mur., pocz. XX w.	Wykreślony z listy, całkowicie przebudowany
172	ul. Grodzka 10	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
173	ul. Grodzka 17	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
174	ul. Grodzka 36a	dom drewn., 3 ćw. XIX w.	Nie istnieje
175	ul. Grodzka 36a	stodoła drewn., 3/XX w.	Nie istnieje
176	ul. Grodzka	kapliczka mur., 4 ćw. XIX w.	Nr 19
177	Pl. Kolberga 1	dom mur., 4 ćw. XIX w.	Nie istnieje
178	Pl. Kolberga 2	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
179	Pl. Kolberga 3	dom mur., 1 ćw. XX w.	
180	Pl. Kolberga 5	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
181	Pl. Kolberga 6	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
182	Pl. Kolberga 7	dom mur., 1 ćw. XX w.	
183	Pl. Kolberga 9	dom mur., 4 ćw. XIX w.	

184	Pl. Kolberga 12	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
185	Pl. Kolberga 16	dom mur., 4 ćw. XIX w.	Wykreślony z listy, całkowicie przebudowany.
186	ul. Konopnickiej 6	dom drewn., 1 ćw. XX w.	
187	ul. Konopnickiej 8	dom mur., 1 ćw. XX w.	
188	ul. Konopnickiej 11	dom mur., 1 ćw. XX w.	
189	ul. Konopnickiej 14	dom mur., (d. przedszkole żydowskie) pocz. XX w.	
190	ul. Konopnickiej 18	dom mur., 4 ćw. XIX w.	Nie istnieje
191	ul. Konopnickiej 20	dom drewn., 1 ćw. XX w.	Nie istnieje
192	ul. Krakowska 1/ Pl. Kolberga 17	dom mur., pocz. XX w.	
193	ul. Krakowska 3	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
194	ul. Krakowska 4	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
195	ul. Krakowska 5	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
196	ul. Krakowska 6	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
197	ul. Krakowska 8	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
198	ul. Krakowska 10	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
199	ul. Krakowska 11	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
200	ul. Krakowska 12	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
201	ul. Krakowska 14	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
202	ul. Krakowska 21	młyn mur., z 1940r.	
203	ul. Krakowska 23	dom mur., 1 ćw. XX w.	
204	ul. Krakowska 24	dom mur., 1 ćw. XX w.	
205	ul. Krakowska 25	dom mur., 1 ćw. XX w.	
206	ul. Krakowska 27	dom mur., 1 ćw. XX w.	
207	ul. Krakowska 29	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
208	ul. Krakowska 31	dom mur., pocz. XX w.	
209	ul. Krakowska 32	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
210	ul. Krakowska 33	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
211	ul. Krakowska 38	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
212	ul. Krakowska 40	dom mur., 1 ćw. XX w.	
213	ul. Krakowska 42	dom mur., pocz. XX w.	
214	ul. Krakowska 46	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
215	ul. Krakowska 48	dom mur., 4 ćw. XIX w.	Wykreślony z listy, całkowicie przebudowany.
216	ul. Krakowska 50	dom mur., 4 ćw. XIX w.	Wykreślony z listy, całkowicie przebudowany.
217	ul. Krakowska 52	dom mur., 4 ćw. XIX w.	Nie istnieje
218	ul. Krakowska 62	dom mur., pocz. XX w.	Nie istnieje
219	ul. Krakowska 62a	d. młyn ob. magazyn, mur. 1. 20-te XX w	
220	ul. Krakowska 68	dom mur., pocz. XX w.	
221	ul. Krakowska 84	dom drewn., 1 ćw. XX w.	Wykreślony z listy, przebudowany, obłożony sidingiem.
222	ul. Krakowska 70	kapliczka mur., 1860r.	
223	ul. Krakowska	krzyż drewn., 1925r.	Nie istnieje (na jego miejscu stoi nowy, metalowy)
224	ul. Kręta 4	dom mur., 1 ćw. XX w.	Nie istnieje
225	ul. Krótka 4	dom mur., 2 ćw. XX w.	
226	ul. Lubelska 1	dom mur., 1 ćw. XX w.	
227	ul. Lubelska 4	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
228	ul. Lubelska 4	fabryka — bud. główny, mur., 4 ćw. XIX w.	
229	ul. Lubelska 4	fabryka — oficyna, mur., 4 ćw. XIX w.	
230	ul. Lubelska 6	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
231	ul. Lubelska 8	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
232	ul. Lubelska 9/	dom mur., 1. 20-te XX w.	

	ul. Sienkiewicza 2		
234	ul. Lubelska 10	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
235	ul. Lubelska 11/13	dom mur., 1 ćw. XX w.	
236	ul. Lubelska 15	dom mur., l. 20-te XX w.	
237	ul. Lubelska 18/20	dom mur., 1 ćw. XX w.	
238	ul. Lubelska 22	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
239	Pl. 1-go Maja 1	dom mur., II ćw. XX w.	Obecnie Pl. 3-Maja
240	Pl. 1-go Maja 3	dom mur., 4 ćw. XIX w.	Obecnie Pl. 3-Maja Nie istnieje
241	Pl. 1-go Maja 7	dom mur., 3 ćw. XIX w.	Obecnie Pl. 3-Maja
242	Pl. 1-go Maja 9	dom mur., 1 ćw. XX w.	Obecnie Pl. 3-Maja
243	Pl. Marchlewskiego 1	dom mur., 4 ćw. XIX w.	Obecnie Pl. Kard. St. Wyszyńskiego
244	Pl. Marchlewskiego 2	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
245	Pl. Marchlewskiego 3	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
246	Pl. Marchlewskiego 3	bud. gospodarczy, mur., 1 ćw. XX w.	Nie istnieje
247	Pl. Marchlewskiego 5	dom mur., 4 ćw. XIX w.	Nie istnieje
248	Pl. Marchlewskiego 6	dom mur., 1 ćw. XX w.	
249	Pl. Marchlewskiego 7	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
250	Pl. Marchlewskiego 8	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
251	Pl. Marchlewskiego 9	dom mur., 2 ćw. XIX w.	
252	Pl. Marchlewskiego 10	dom mur., 1 ćw. XX w.	
253	Pl. Marchlewskiego	figura N.M.P., mur. 1900r.	
254	ul. Ogrodowa 1	dom mur., I ćw. XX w.	
255	ul. Ogrodowa 3	dom mur., I ćw. XX w.	
256	ul. Sienkiewicza 2	dom mur., XIX/XX w.	Ten sam budynek co ul. Lubelska 9
257	ul. Sienkiewicza 8	dom mur., XIX/XX w.	Nie istnieje
258	ul. Sienkiewicza 11	dom mur., XIX/XX w.	Połączony z budynkiem nr 9
259	ul. Staszica 1	dom drewn., I ćw. XX w.	
260	ul. Staszica 1	stodoła drewn., 4 ćw. XIX w.	Nie istnieje
261	ul. Świerczewskiego	zespół domów jednorodzin., mur. l. 50-te XX w.	Obecnie Al. Armii Krajowej
262	ul. Świętokrzyska 6	dom drewn., I ćw. XX w.	Nie istnieje
263	ul. Targowa 4	dom mur., 1 ćw. XX w.	
264	ul. Targowa 6	dom drewn./mur., z 1932r.	
265	ul. Targowa 7	dom drewn., z 1932r.	Nie istnieje
266	ul. Targowa 8	dom mur., l. 30-te XX w.	
267	ul. Targowa 9	dom drewn./mur., l. 30-te XX w.	
268	ul. Targowa 10	dom drewn., l. 30-te XX w.	
269	ul. Targowa 39	dom drewn., 1 ćw. XX w.	
270	ul. Targowa 39	bud. gospodarczy, drewn., 1 ćw. XX w.	Nie istnieje
271	ul. Targowa 39	kapliczka mur., 1947r.	
272	ul. Warszawska 5	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
273	ul. Warszawska 6	dom mur., 4 ćw. XIX w.	Wykreślony z listy, przebudowany, częściowo obłożony sidingiem.
274	ul. Warszawska 7	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
275	ul. Warszawska 8	dom mur., 1 ćw. XX w.	
276	ul. Warszawska 9	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
277	ul. Warszawska 11	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
278	ul. Warszawska 14	dom mur., 1 ćw. XX w.	
279	ul. Warszawska 15	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
280	ul. Warszawska 18	dom mur., 1 ćw. XX w.	
281	ul. Warszawska 21	dom mur., pocz. XX w.	

282	ul. Warszawska 22	dom mur./drew., 4 ćw. XIX w.	Nie istnieje
283	ul. Warszawska 23	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
284	ul. Warszawska 25	dom mur., XIX/XX w.	Nie istnieje
285	ul. Warszawska 27	dom mur., X/XX w.	Nie istnieje
286	ul. Warszawska 37	dom kam., 1 ćw. XX w.	
287	ul. Wiejska 3	dom mur., ok. 1920r.	Wykreślony z listy, całkowicie przebudowany.
288	ul. Wiejska 4	dom mur., ok. 1920r.	Nie istnieje
289	ul. Wiejska 5	dom mur., 4 ćw. XIX w.	
290	ul. Wiejska 6	dom drewn., 1 ćw. XX w.	Wykreślony z listy, przebudowany, obłożony sidingiem.
291	ul. Wiejska 9	dom mur., ok. 1920r.	
292	ul. Wiejska 10	dom mur., ok. 1914r.	
293	ul. Wiejska 11	dom mur., ok. 1920r.	
294	ul. Wiejska 29	dom mur., ok. 1917r.	
295	ul. Wiejska 29	spichlerz mur., ok. 1917r.	
296	ul. Wiejska 31	dom drewn., l. 30-te XX w.	Nie istnieje
297	ul. Wiejska 34	dom z oborą mur./drew., l. 30-te XX w.	
298	ul. Żeromskiego 2	dom mur., I ćw. XX w.	
299	ul. Żeromskiego 3	dom mur., I ćw. XX w.	
300	ul. Żeromskiego 4	dom mur., I ćw. XX w.	
301	ul. Żeromskiego 8	dom mur., pocz. XX w.	Wykreślony z listy, całkowicie przebudowany.
302		młyn mur., I ćw. XX w.	Nie istnieje
303		synagoga ob. magazyn, mur. XVIII/XIX w.	w rej. zabytków ul. Żeromskiego
304		dwór mur.,(klasycyzm), XIX w.	w rej. zabytków ul. Warszawska
305		oficyna dworska, mur. XIX/XX w.	Obecnie bud. NFZ (na rogu ul. 11 Listopada)
306		bud. podworski obok dworu, mur. XIX/XX w.	Nie istnieje
307		czworaki dworskie, mur.,II poł. XIX w.	ul. Wojsk Ochrony Pogranicza
308		mieszkanie oborowego przy dworze, mur. II poł. XIX w.	Nie istnieje
309		kuźnia dworska, mur. II poł. XIX w.	Nie istnieje
310		obora dworska, mur., II poł. XIX w.	Nie istnieje
311		d. łamus, mur., kon. XVIII w. (ob. biura PTTK)	w rej. zabytków
312		suszarnia chmielu przy dworze, mur. /drew. II poł. XIX w.	Nie istnieje
313		kościół paraf. p.w. św. Jana Nepomucena, mur. 1780-1786r. (barok/klasycyzm)	w rej. zabytków ul. Ściegiennego 5
314		figura N.M.P., mur. 1904r. (obok kościoła)	ul. Ściegiennego 5
315		brama wejściowa na plac cmentarny przy kościele	Nie istnieje – istnieje brama prowadząca na teren kościoła.
316	ul. Ściegiennego 5	plebania, mur. 4 ćw. XIX w.	
317		kaplica Płużańskiej na cmentarzu, mur. 1869r.	ul. Legionów Polskich
318		kaplica pogrzebowa, mur. 1 ćw. XX w.	ul. Ściegiennego 5
319		brama cmentarna, mur. 3 ćw. XIX w.	ul. Legionów Polskich
320		kapliczka, mur., 1862r.	Jest to kapliczka z XIX w. przy ul. Grodzkiej 19, (poz. 176 na tej liście)

Zabytki nie ujęte powyżej:

Miasto Przysucha:

1	ul. Sienkiewicza 9	dom mur., XIX/XX w.	Połączony z budynkiem nr 11
2	ul. Wiejska	Kirkut- cmentarz żydowski	
3	ul. Legionów Polskich róg ul. Grodzkiej	Ogrodzenie cmentarza	
4	ul. Legionów Polskich róg ul. Grodzkiej	Cmentarz	
5	ul. Warszawska	Park dworski	

Gmina Przysucha:

1	Długa Brzezina	Kapliczka drewniana	
2	Głęboka Droga	Krzyż murowany 1933r.	
3	Gwarek 27	Dom murowano- drewniano	
4	Jakubów	Dom drewniany	51*21'31", 20*36'26"
5	Jakubów	Dom drewniano-kamienny	51*21'35", 20*36'37"
6	Janików	Figura Matki Boskiej	
7	Skrzyńsko	Ogrodzenie kościoła parafialnego	
8	Skrzyńsko	Krzyż kamienny 1918r.	
9	Skrzyńsko	Figura Świętego 1669r.	
10	Skrzyńsko	Park	
11	Skrzyńsko Kolonia	Kapliczka murowana 1918r.	
12	Smogorzów	Dom mur. I poł. XX w. – naprzeciw klasztoru	51*23'14", 20*35'58"
13	Smogorzów	Figura Matki Boskiej 1907r. – na terenie klasztoru	
14	Smogorzów	Dwór murowany XIX w.	
15	Smogorzów	Park dworski	
16	Topornia 20	Dom drewniany, pocz. XX w.	
17	Topornia 26	Dom murowany – dawna leśniczówka	
18	Zbożenna	Figura Matki Boskiej	

6. Cele, priorytety i kierunki działań Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

6.1. Cele Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Celem programu opieki nad zabytkami w mieście i gminie Przysucha jest wzmocnienie ochrony i opieki nad zabytkami oraz poprawa ich stanu zachowania poprzez opracowanie systemowych rozwiązań realizowanych przez władze miasta i gminy. Służą temu:

1. Aktualna inwentaryzacja zasobów zabytkowych gminy (gminna ewidencja zabytków).
2. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania gminy.
3. Wykorzystanie zasobów zabytkowych i walorów gminy.
4. Podejmowanie rozwiązań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i inwestycyjnych.
5. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
6. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
7. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków.
8. Monitoring stanu zachowania i sposobu wykorzystania zabytków.
9. Uwzględnienie wydatków na ochronę zabytków w budżecie gminy.
10. Wypracowanie systemu pomocy finansowej na zabytki, poprzez odpisy podatkowe.
11. Dotacje z budżetu gminy na prace konserwatorskie przy najcenniejszych zabytkach.
12. Promocja dziedzictwa kulturowego zwłaszcza zabytków w rozwoju turystyki.
13. Prowadzenie edukacji na rzecz ochrony dziedzictwa.

Głównym celem programu jest wzmocnienie ochrony i opieki nad zabytkami, która jest istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w mieście i gminie, poprzez:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania gminy,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków i walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków.

Propozycje działań w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami:

- aktualizacja inwentaryzacji zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych we współpracy z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- Gminna Ewidencja Zabytków - bieżąca jej aktualizacja,
- monitoring stanu i sposobów wykorzystania zabytków,
- współpraca z placówkami oświatowymi, stowarzyszeniami, organizacjami społecznymi, fundacjami, kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami,
- promocja wartości materialnych oraz wartości niematerialnych, dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości,
- wypracowanie systemu pomocy finansowej na zabytki, poprzez odpisy podatkowe, w tym usług turystycznych, z kar za zniszczenie i nieprawidłowe użytkowanie zabytków i z innych źródeł,

- prowadzenie i doskonalenie edukacji na rzecz ochrony dziedzictwa na wszystkich poziomach szkół za szczególnym uwzględnieniem tradycji lokalnych i idei małych ojczyzn,
- współpraca z właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych w zakresie ochrony obiektów zabytkowych.

6.2. Podstawowe priorytety.

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
2. Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw wspierających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem zabytków.
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;

Państwo realizuje swoje obowiązki względem zabytków między innymi za pośrednictwem organów samorządowych różnego szczebla. W tym względzie władzom gminy, przypisana została istotna rola w kreowaniu ochrony dziedzictwa kulturowego na podległych im terenach. Gminy z jednej strony są właścicielem dużej ilości dóbr kultury materialnej, z drugiej strony dysponują aparatem administracyjnym umożliwiającym prowadzenie właściwej polityki względem tej sfery życia publicznego.

Celem tego programu opracowanego w oparciu o gminną ewidencję zabytków jest stworzenie całościowej i wieloletniej strategii ochrony zabytków znajdujących się na terenie miasta i gminy Przysucha realizowanej w 4 - letnich cyklach - etapach, środkami optymalnymi, dostępnymi przez gminę, zarówno prawnymi (zapisy dotyczące ochrony zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego) jak też finansowymi (przeznaczenie pewnej części budżetu gminy na ochronę zabytków). Kierunek podejmowanych przez gminę działań, mających na celu szeroko pojętą ochronę dziedzictwa kulturowego, określa gminny program opieki nad zabytkami.

6.3. Działania związane z ochroną zabytków leżących na terenie miasta i gminy.

1. Przygotowanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do absorpcji programowych funduszy Wspólnoty Europejskiej.
2. Przygotowanie aktualnych informacji o możliwościach pozyskiwania środków finansowych z zakresu ochrony zabytków (Ministerstwo Kultury, Wojewódzki Konserwator Zabytków, Fundusz Kościelny, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Zwolnienia z podatku VAT). Pomoc mieszkańcom gminy w wyszukiwaniu i pisaniu programów na pozyskiwanie środków finansowych z funduszy unijnych.
3. Podjęcie stosownej uchwały przez Radę Miasta i Gminy o udzielaniu dotacji na prace remontowe i konserwatorskie i roboty budowlane przy obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków (dotacje mogą być udzielane osobom posiadającym tytuł prawny do zabytku znajdującego się na terenie gminy i wykażą się wkładem własnym na wykonanie prac).
4. Prowadzenia książki budowlanej obiektu przez właścicieli.
5. Udostępnienie do naukowego badania i dokumentowania zabytku.
6. Prowadzenie prac konserwatorskich restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku.
7. Zabezpieczenie i utrzymanie zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie.
8. Korzystanie z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości.
9. Popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

10. Aktualizacja ewidencji gminnej po dwóch latach obowiązywania programu, polegająca na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących i gruntownie przebudowanych (zmiana bryły budynku, układu i wielkości otworów okiennych, skucie wystroju elewacji itp.) oraz wprowadzeniu nowych obiektów, dotąd nie objętych ewidencją, a posiadających wartości zabytkowe, ważne dla kulturowej tożsamości regionu.

6.4. Wdrożenie programu.

W realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami wykorzystane zostaną instrumenty ogólne określone w programach rządowych i wojewódzkich, w tym w Krajowym Programie Opieki nad Zabytkami oraz w innych dokumentach o charakterze planistycznym i strategicznym, a także narzędzia i środki własne Gminy oraz partnerów uczestniczących w realizacji Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora zabytków, państwowych i samorządowych instytucji kultury, jednostek samorządu terytorialnego, kościołów oraz organizacji pozarządowych.

Powodzenie realizacji programu wymaga współdziałania Burmistrza zarówno z jednostkami samorządu położonymi na terenie powiatu, województwa tak również z organizacjami poza rządowymi Stowarzyszeniami zajmujących się ochroną zabytków.

Zakłada się, że cele określone w gminnym programie opieki nad zabytkami będą osiągalne w wyniku:

- wspólnego działania władz gminy z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i jednostkami samorządu terytorialnego na bazie związków o charakterze programowym (np. porozumienia, umowy, wspólne podmioty);
- inicjatywy własnej władz powiatu.

7. Instrumenty finansowe

System finansowania ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest dość skomplikowany. Najogólniej źródła finansowania tej sfery można podzielić na:

- źródła publiczne (budżet państwa, budżety jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, środki Unii europejskiej, inne źródła zagraniczne),
- źródła prywatne (środki osób fizycznych, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, fundacji, kościelnych osób prawnych itp.).

Finansowanie gminnego programu opieki nad zabytkami będzie realizowane z wykorzystaniem środków z wielu źródeł. Będą to zarówno środki budżetowe jak i fundusze strukturalne, a także środki prywatne.

8. Podsumowanie

Poprzez prowadzenie właściwej polityki władze samorządowe mogą i powinny wytyczać oraz kreować właściwe postawy obywateli wobec zachowanego dziedzictwa. Do najważniejszych zadań w tym względzie należy:

1. Edukacja mieszkańców w zakresie konieczności ochrony miejscowego dziedzictwa kulturowego. Propagowanie idei poszanowania lokalnej specyfiki budowlanej i zachowania ciągłości tradycji. Wskazane są takie inicjatywy jak organizowanie spotkań dla ludności z pracownikami służb konserwatorskich, tworzenie ścieżek edukacyjnych dla młodzieży szkolnej, mające na celu uświadomienia roli zabytków w krajobrazie kulturowym. Mogą temu służyć dydaktyczne ścieżki turystyczne, np. szlak ginących zawodów. Wskazywanie i promowanie najlepszych realizacji inwestycji związanych z zabytkami.
2. Administracyjne egzekwowanie rygorów określonych między innymi w planach zagospodarowania przestrzennego, głównie w zakresie wysokości zabudowy jej charakteru i funkcji, a także ochrony wyznaczonych obszarów i budynków. Ważną rzeczą jest również skuteczna egzekucja prawa budowlanego, a co za tym idzie walka z samowolami budowlanymi. To właśnie prawdopodobnie samowole budowlane przyczyniły się do utraty cech zabytkowych przez znaczną część budynków. Należą do nich głównie wymiany okien, najczęściej wiążące się z poszerzeniem otworów, zmiany kształtu dachu, dowolny dobór poszycia, zbijanie tynków i docieplanie kosztem podziałów architektonicznych wystroju.
3. Ochrona i promocja odrębnych cech lokalnych, pielęgnacja tradycji oraz poszanowanie dla technicznego i przemysłowego dziedzictwa gminy.
4. Rozwój i promocja walorów turystycznych, z wykorzystaniem w tym celu obiektów zabytkowych, a w szczególności zespołów rezydencjonalno - folwarcznych.

5. Monitoring umów dotyczących sprzedaży zabytków osobom i przedsiębiorstwom prywatnym, pod kątem realizacji zobowiązań tych podmiotów względem zakupionych obiektów.
6. Wykorzystanie zabytkowych zasobów gminy do aktywizacji gospodarczej np. w obszarze turystyki i rekreacji.
7. Współpraca ze służbami konserwatorskimi województwa.

8.1. Zakres ochrony konserwatorskiej dla obiektów ujętych w rejestrze zabytków

Wszelkie działania projektowe, remontowe i inwestycyjne związane z tymi obiektami wymagają pozwolenia Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

8.2. Zakres ochrony konserwatorskiej dla obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków

Wymaga zachowania: bryły obiektu i dachu co do kształtu i materiału, podziałów w elewacji, wystroju architektonicznego, stolarki okiennej i drzwiowej co do wielkości, kształtu, wewnętrznych podziałów oraz detalu ozdobnego. Dopuszcza się stosowanie nowych technologii we wnętrzu obiektu.

Wszelkie działania projektowe, remontowe i inwestycyjne związane z tymi obiektami, wykraczające poza wyżej wymieniony zakres, wymagają uzgodnienia z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Ustala się następujące zadania, które powinny być uwzględniane przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, wspierające właścicieli lub posiadaczy zabytków, wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, a mianowicie:

1. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
2. Wyeksponowania poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
3. Zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.
4. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
5. Realizacji przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Przewodniczący Gminy i Miasta w Przysusze:
mgr Krystyna Bielawska